

FIG. 1.

FIG. 5.

FIG. 9.

FIG. 13.

FIG. 17.

FIG. 2.

FIG. 6.

FIG. 10.

FIG. 14.

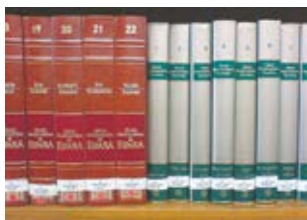

FIG. 18.

FIG. 3.

FIG. 7.

FIG. 11.

FIG. 15.

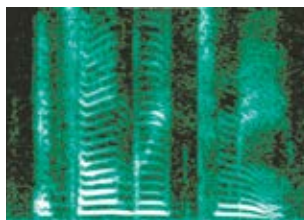

FIG. 19.

FIG. 4.

FIG. 8.

FIG. 12.

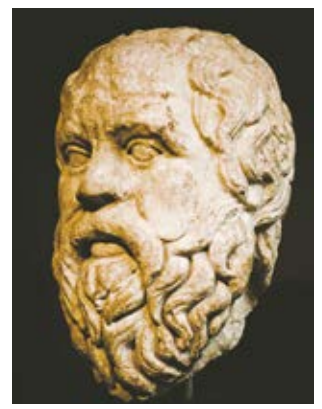

FIG. 16.

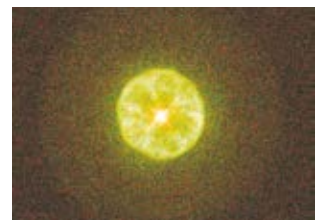

FIG. 20.

FIG. 21.

FIG. 22.

FIG. 23.

FIG. 24.

FIG. 25.

FIG. 26.

FIG. 27.

FIG. 28.

FIG. 29.

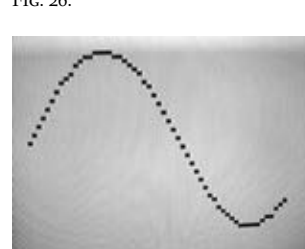

FIG. 30.

FIG. 31.

FIG. 32.

FIG. 33.

FIG. 34.

FIG. 35.

FIG. 36.

FIG. 37.

FIG. 38.

FIG. 39.

FIG. 40.

FIG. 41.

FIG. 42.

FIG. 43.

FIG. 44.

FIG. 45.

FIG. 52.

FIG. 56.

FIG. 59.

FIG. 62.

FIG. 66.

FIG. 46.

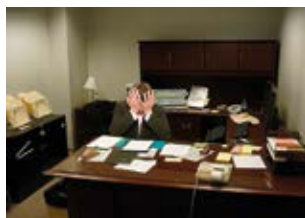

FIG. 49.

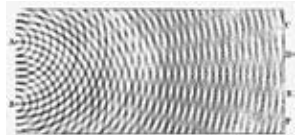

FIG. 53.

FIG. 57.

FIG. 63.

FIG. 67.

FIG. 47.

FIG. 50.

FIG. 54.

FIG. 58.

FIG. 60.

FIG. 64.

FIG. 68.

FIG. 48.

FIG. 51.

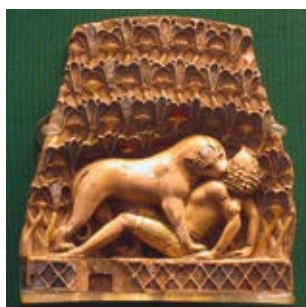

FIG. 55.

FIG. 61.

FIG. 65.

FIG. 69.

The list — listen

Lars Petter Hagen. Foto: Privat

Jeg elsker lister, og er hjelpeløs uten. Handlelister, to-do lister, spillelister, best-of lister, ønskelister, alle er de sentrale i mitt liv. I så stor grad at jeg vil påstå følgende, selv om det kan høres ut som en i overkant nerdete fetisj: En liste kan være et utmerket sted for eksistensiell erkjennelse.

Når det tyske magasinet Der Spiegel en gang intervjuet Umberto Eco om listenes betydning fikk de følgende svar: «Listen er kulturens opprinnelse. Den er del av kunst- og litteraturhistorien. Hva ønsker kulturen? Å gjøre uendeligheten fattbar. Den vil også skape orden — ikke alltid, men ofte. Og hvordan, som menneske, møter man uendeligheten? Hvordan forsøker man å fatte det ufattelige? Gjennom lister, gjennom kataloger, gjennom samlinger i museer og gjennom leksikon og ordbøker»

Fritenkeren og romanforfatteren Denis Diderot og matematikeren Jean le Rond d'Alembert var redaktører for det som kanskje må betegne som listenes liste; Encyclopedien, det store, franske oppslagsverket som tok form i Paris midt på 1700-tallet. Målet var ubeskjedit: Å samle verden og all verdens kunnskap i ett eneste stort leksikon. Litteraturviteren Anne Beate Maurseth har skrevet doktoravhandling om Encyclopedien og sier «Man kan si at encyklopedien foregriper IT-teknologien fordi hvert oppslagsord har pekere til andre ord og artikler. Man leste dette verket på samme

måte som man i dag tilegner seg kunnskap på Internett; ved å klikke seg fram og kombinere tekstelementer i nye og kanskje uventede sammenhenger».

Jeg har det ofte sånn når jeg lytter til musikk. Jeg lar tankene flyte fritt rundt og oppdager stadig nye og ofte uventede sammenhenger. På den måten har vi også tenkt når vi har satt sammen årets program på Ultimafestivalen. Hvor eller hvordan forbindelsene oppstår er det vanskelig å forutsi. Om det er i mellomrommene, mellom konsertene, på det skjøre klanglige mikronivået i et helt nyskrevet og aldri tidligere fremført verk, i en brutal musikalsk kollisjon, eller et helt annet sted. Det er heller ikke vesentlig. Det som er vesentlig er at vi lytter, for gjennom å lytte forholder vi oss åpne, og det er helt nødvendig.

Direktør og kunstnerisk leder
Lars Petter Hagen

Tre favorittdyr:

1. Ku
2. Gris
3. And

En festival som Ultima må søke risiko. I det risikofylte ligger både vår styrke, vår mulighet og dels også vår legitimitet. Vi gjør endringer hvert år, men nå – med direktør Lars Petter Hagen i spissen – vil vi også kunne satse enda mer langsiktig og fundert. Og det er i dette spennet mellom det risikofylte og solide, som man på mange måter finner Ultimas egenart.

Dette året har Ultima gjennomgått en omfattende knutepunktevaluering. For både administrasjon og styre ble denne prosessen en fin anledning til å reflektere grundig over hva Ultima er og bør være. Tilbakemeldingene fra våre medlemmer og fra andre aktører i feltet har gjort oss ydmyke – men også offensive. Den positive responsen har understreket vår posisjon i musikklivet, men også bevisstgjort oss enda tydeligere det ansvaret og de forventningene som ligger i vårt knutepunktmandat.

Årets tema: «The List – Listen» pirrer ordenssansen i oss. I meg leker det også frem et behov for å rangere. Og i mine øyne scorer årets Ultima program høyt. Det skyldes ikke minst programmets intensitet, koblet med et stort kunstnerisk spenn, noe som sammen burde gjøre det vanskelig ikke å oppsøke årets festival.

Ingrid Røynesdal
Styreleder

H.K.H. Kronprins Haakon er Ultimafestivalens høye beskytter.

ULTIMA
Festivalmagasin
for Ultimafestivalen
6.–15. september 2012

Ansvarlig redaktør: Lars Petter Hagen
Redaktør: Cathrine Nysæther
Bidragsyttere: Thomas R. Berg, Emil Bernhardt, Lars Mørch Finborud, Magnus Haglund, Ingrid Sande Larsen, Anne Hilde Neset, Erling Sverdrup Sandmo, Stine Sørлие, Mattis With, Ando Woltmann

Design: NODE Berlin Oslo
www.nodeoslo.com

Annonsesalg: Torgny Amdam

Ultima Oslo Contemporary Music Festival
Post- og besøksadresse: Kongens gate 4, 0153 Oslo

Telefon: 22 40 18 90
E-post: info@ultima.no
Nett: www.ultima.no

Trykk: TS trykk

Magasinet er utgitt med støtte fra Fritt Ord

MEDLEMMER:
BIT20 Ensemble
Black Box Teater
Den Norske Opera & Ballett
Det Norske Kammerorkester
Det Norske Solistkor
Henie Onstad Kunstsenter
Institutt for musikkvitenskap
Kunsthøgskolen i Oslo
MIC Norsk musikkinformasjon
NICEM
Norges musikkhøgskole
Norsk Komponistforening
NOTAM
NRK, Kringkastingsorkestret
Ny Musikk
Oslo Domkor
Oslo-Filharmonien
Oslo Sinfonietta og Cikada

TAKKELISTE
300 acting spaces
Atelier Nord
Cafeteatret
Cinamateket
Conexions
Det norske komponistfond
Dramatikkens Hus
Drivhuset
Fond for lyd og bilde
Fond for utøvende kunstnere
Fugazi
Institusjonen Fritt Ord
Institut français de Norvège
INTRO
Jazzmontør
Kanonhallen
Kulturdepartementet
Kulturkirken Jakob
Kunsthall Oslo
Midtnorsk jazzsenter

Morgenbladet
Munch-museet
Nasjonal jazzscene
Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design
Nationaltheatret
Natt&Dag
Naturhistorisk museum
NISS
NODE Berlin Oslo
Nordheimsenteret
Norsk kulturfond
Norsk kulturråd
Norsk Sjakkforbund
Norsk Teknisk Museum
Oslo kommune
Oslo Konserthus
Oslo kulturnatt
Oslo rådhus
Parkteatret
Rockefeller
Scandic Hotels
SkRRR
The International Ibsen Award
Universitetets aula
Universitetsbiblioteket
Utenriksdepartementet

Ultima er støttet av Kulturdepartementet og Oslo kommune.

ANDERS DANIELSEN LIE
Skuespiller

Foto: Nils Vik

Tre favorittklaververk etter 1950

1. György Ligeti: *Continuum* (1968), opprinnelig skrevet for cembalo
Ligeti har skrevet utrolig mye fint for klaver, f.eks. pianoetydene og pianokonserteren, men dette stykket syns jeg er spesielt interessant fordi han gjør noe helt nytt med et tradisjonsrikt instrument.

2. Witold Lutoslawski: Pianokonsert (1987–88)
Jeg liker komponister som vet å forsyne seg av pianoets klanglige og tekniske muligheter, samtidig som de får det til å passe inn i orkesterpaletten.

3. Dimitrij Sjostakovitsj: 24 preludier og fuger op.87 (1950–51)
Dette er kanskje bakstreversk, men jeg har alltid likt Sjostakovitsj, og kanskje spesielt når han er på sitt mest sentimentale!

en hel by som instrument i *City Links* når live opptak fra spesifikke deler av byen ble sendt gjennom telefonlinjer i byen og brukt i komposisjonen.

Self-study Events (gjennom 60 årene)
Akio Suzuki
Den japanske lydkunstneren Akio Suzuki har dedikert livet sitt til kunsten det er å lytte. I en performance i 1963 kastet han to sekker med tomme hermetikkbokser ned trappen til Nagoya tog stasjon for å lytte til den herlige rytmen.

Record Without A Cover (1985)
Christian Marclay
«Do not store in a protective package». En vinyl plate Marclay sendte til distribusjon og som ble solgt i butikkene uten innpakning. En hver skrape og et hvert hakk gjorde plata til en unik komposisjon og kunstverk.

ASBJØRN SLETTE MARK
Programleder Lydverket, NRK

Foto: NRK

Tre favoritter innen musikalske eksperimenter

1. Diverse artister, filmmusikk til *Judgment Night* (1993)
Sinte rappere som hoier over bråkete metal avvises ofte som barnslig, dum musikk, men den snart tyve år gamle filmmusikken *Judgment Night* viser hvordan sint pluss sint kan bli til enda sintere og enda bedre. Helmet og Biohazard og Faith No More var alle i sine kunstneriske storhetsdager på tidlig 90-tall, og hadde selvtilitt nok til å gi godt med plass til Ho-use Of Pain, Onyx og Booya T.R.I.B.E. Resultatet er sjangerblanding på sitt beste: breial, dansegulvennlig og morsom rapmetal
2. Tori Amos *Strange Little Girls* (2001)

At Tori Amos skulle lage mine favorittcoverversjoner av Eminem og Slayer kom mildt sagt som en overraskelse. Hele *Strange Little Girls* består av maskuline låter skrevet av menn, sunget og fortalt gjennom Tori Amos sin stemme. Skummelt, vakkert og nyansert.

3. Hatebeak *Beak Of Putrefaction* (single, 2004)
Hatebeak er en brutalt death metalband som består av Blake Harrison, Mark Sloan og den 21 år gamle gråpapegøyen Waldo. Nok sagt.

AUDUN VINGER
Redaktør Vinduet

Foto: Privat

Charles Mingus *Beneath the underdog*
Usannsynlig selvbiografi fra bassist som kunne spise femti egg og vel så det.

Iggy Pop with Anne Wehrer: *I Need More*
Fragmenter, poesi og biografiske betraktninger fra 1982. Da Pop var kunstner.

Alex Ross *The rest is noise. Listening to the 20th century*
Øye/øreåpnende og uhyre velbeskrevet om den moderne musikkens ferd fra Wien første verdenskrig til downtown-scenen i NYC på 60- og 70-tallet.

CECILIE ASKER
Musikkansvarlig Aftenposten

Foto: Aftenposten

Tre favoritter innen musikalske eksperimenter

1. The Beatles *Tomorrow never knows* (1966)
Min personlige favoritt i den rikholdige Beatles-katalogen er også en av de mest utypiske låtene deres. *Tomorrow never knows*, som er det siste sporet på *Revolver*, er et direkte resultat av at bandet i lengre tid hadde flørtet med både dop, religion og filosofi. Visstnok skal John Lennon under innspillingen ha hatt som mål å gjenskappe lyden av hundre messende tibetanske munkes. Men selv om den høres ut som en eneste lang syretrip, klarer The Beatles likevel å tøyte den med en form rigd for popstruktur. Hvor kul låten faktisk er blir forøvrig tydelig når den dukker opp som kveldsunderholdning for Don Draper i sesong 5 av *Mad Men*.

2. Johnny Cash *American Recordings – series* (1994–2006)
På begynnelsen av 90-tallet var Johnny Cash en avdanket countrymusiker uten platekontrakt. Men et møte med den eksentriske produsenten Rick Rubin, som var mest kjent for kompromissløse hip hop og metal-produksjoner, skulle gjøre at han fikk smake enda en runde med søt suksess. Hjemme i hans egen stue, med kun stemme og kassegitar, spilte de sammen inn et nedstrippet knippe låter. Ikke bare ga albumet *American Recordings* mannen i svart et musikalsk comeback og innpass hos et helt nytt publikum, men det ble også startskuddet for *American Recordings*-serien med fem fantastiske album. Uttrykket «Less is more», har sjelden vært mer passende.

3. Run–D.M.C. (feat. Joe Perry & Steven Tyler) *Walk this way* (1986)
I dagens musikkverden er tydeligvis alt lov. Enten det er rampegutten Vinnie som gjør en coverversjon av den folkekjære Halvdan Sivertsen, eller MadCon og Plumbo som synger duett i Allsang på grensen. Men det var en tid hvor slike sjangeroverskridende utskielser ville fått langt større konsekvenser enn bare rockekjeft og bukevann. Da de hardbarka Queens-rapperne i Run–D.M.C. i 1986 valgte å cove en låt av de langhåra rockerne i Aerosmith

vakte det derfor stor oppstandelse. At de i tillegg fikk med seg Steven Tyler og Joe Perry fra Aerosmith på nyinnspillingen gjorde dette til et lite stykke musikkhistorie. Videoen til *Walk this way*, hvor artistene bokstavelig talt river ned veggen som skiller dem, er fortsatt like kul å se mer enn 25 år senere.

HEINER GOEBBELS
Komponist, musiker

Foto: Vorge Begmann

Jeg er stor fan av lister og her er min favorittliste om den østerrikske forfatteren Adalbert Stifter (som ga navnet sitt og noen tekster til min produksjon *Stifters Dinge*): Det er en liste over kapitler i hans berømte Biedermeier-roman, en ulykkelig kjærlighets-historie kalt *Der Hochwald* skrevet i 1842.

1. Waldburg
2. Waldwanderung
3. Waldhaus
4. Waldsee
5. Waldwiese
6. Waldfels
7. Waldrüne

JOACHIM TRIER
Filmregissør og manusforfatter

Tre komponister som har beveget filmmusikken videre

Foto: Andrea Saggio

Giovanni Fusco
Hiroshima Mon Amour (1959, Regi: Alain Resnais)
L’eclisse (1962, Regi: Michelangelo Antonioni)
Tradisjonelt sett har

filmmusikk vært mest påvirket av den romantiske tradisjonen i klassisk musikk. Giovanni Fusco representerer et klart modernistisk brudd med den sentimentale bruken av filmmusikk. Hans samarbeid med mestrene Resnais og Antonioni er eksempler på svært vellykkede estetiske møter mellom tonal og narrativ eksperimentering.

Alan Vega
Sombre (1999, Regi: Philippe Grandrieux)
Alan Vega fra bandet Suicide lager et mørkt og bevegende soundtrack til et av filmhistoriens forbigåtte mesterverk.

Tangerine Dream
Thief (1981 Regi: Michael Mann)
Risky Business (1983, Regi: Paul Brickman)
Et av synth-historiens viktigste band definerer film-soundet på 80-tallet. Alle Drive-fans burde ha disse soundtrackene.

JOANNA BAILIE
Komponist, lydkunstner

Foto: David Heibich

Ti verk innen film, fotografi og videoinstallasjon som har inspirert og influert meg mest.
I tilfeldig rekkefølge

1. *Ten Skies* (film 2004) – James Benning.
2. *The Girl Chewing Gum* (short film 1976) – John Smith.
3. *Elephant* (film 2003) – Gus Van Sant.
4. *La Jetée* (short film 1962) – Chris Marker.
5. *Tiny Deaths* (video installation 1993) – Bill Viola.
6. *Union City Drive-in* (photograph 1993) – Hiroshi Sugimoto.
7. *Code Inconnu* (film 2000) – Michael Haneke.
8. *Santa Maria della Salute in Palazzo Bedroom* (photograph 2006) – Abelardo Morell.

9. *The Draughtsman’s Contract* (film 1982) – Peter Greenaway.
10. *Barry Lyndon* (film 1975) – Stanley Kubrick.

JON REFSDAL MOE
Teatersjef Black Box Teater

Foto: Nina Magnus

Tre favoritter innen musikalske eksperimenter

Mac Miller / DTSpacely – *Kickin’ Incredibly Dope Shit*
To tenåringer prøver å overbevise om at livet er gøy med å klippe i noe gammel britisk elektronika. Uten å få det til.

Hans Otte – *Das Buch der Klänge*
Sannsynligvis for New Age til å være innafor i Ultimate-sammenheng, men jeg blir faktisk smartere av å høre på denne. Mozarteffekten kan sleike seg.

Procol Harum – *Pilgrim’s Process*
Fordi Beach Boys-refrenget på slutten ikke har noen ting med resten av plata å gjøre, og nettopp derfor løfter den opp på et metafysisk nivå.

KNUT OLAV ÅMÅS
Kultur- og debattredaktør i Aftenposten

Foto: Aftenposten

Fem anbefalinger

1. *Slagr* (Anne Hytta, Sigrun Eng, Amund Sjølie Sveen): *Straum, stille* (Ozella Music 2011)
De fleste utgivelsene jeg

anbefaler her (og de er litt «from the top of my head», ting jeg har hørt på i det siste) har uvanlige sammenstillinger av instrumenter. På *Slagr* er det hardingfele, cello og vibrafon. Det meste av musikken er skrevet av Hytta.

2. Håkon Austbø: *Wanted*. Boulez, Carter, Schaaton (Aurora 2011)
Denne utgivelsens tre hovedverker utgjør alle et vendepunkt i komponistenes utvikling. For en lykke for norsk musikkliv i Austbø har vendt tilbake til Norge etter 30 år med Nederland som base!

3. Knut Hamre, Benedikte Maurseth, Nils Økland, Phillippe Pierlot, Elisabeth Seitz: *Anima* (Heilo 2012)
«Anima» betyr sjel, denne platen har sjel. En blanding av gammel folkemusikk og nyskrevne ting av Nils Økland. Spesielt liker jeg et mektige bestillingsverket 5736.

4. Henning Kraggerud og Bugge Wesseltoft: *Last spring* (Act Music 2012)
Også en sjangerblandende utgivelse, som *Anima*. Ny-skapende tolkninger for vår tid av blant annet folke-musikk, med Wesseltoft på piano og Kraggerud på ulike strykeinstrumenter.

5. Oslo Filharmoniske Orkester, dirigenter Rolf Gupta og Jukka-pekka Saraste: Arne Nordheims *Monolith, Epitaffio, Canzona, Fonos, Adieu* (Simax 2011)
Denne utgivelsen er en god introduksjon til ny-lig avdøde Arne Nordheims livsverk. Den inneholder blant annet noen av hans siste symfoniske verker.

Register

- 39 OVERSIKT OVER SPILLESTEDER
40 BILLET TINFORMASJON
33 PROGRAMOVERSIKT
- 14 300 acting spaces
59 Analogue—Joanna Bailie og Scenatet
8 A Piano Listening To Itself—Nordheim Variation
18 Asamisimasa
28 BIT2o Ensemble
20 Chico Mello: Foreign Steps
31 Det Norske Kammerorkester
50 Diamanda Galás med KORK
50 Diamanda Galás: Schrei 27
50 Diamanda Galás a capella
17 Dro Carey
14 Hans-Joachim Roedelius (Qluster)
45 Heine Avdal: Nothing’s for something
13 Heiner Goebbels: Eraritjaritjaka
12 Heiner Goebbels: Stifters Dinge
49 Hrdvson
48 I Wish This Was A Song. Music In Contemporary Art—Museet for samtidskunst
60 Jaga Jazzist og Britten Sinfonia
24 Kåre Kolberg
43 Karin Hellqvist
16 Karl Bartos—LiveCinema

- 49 KILL
15 Klangforum Wien
53 KORK og SISU
11 Korupsjonens engel
19 l’Encyclopedie du Professeur Glaçon
17 Lukid
29 Lydrommet—Skoleturne
29 Mari Poll
8 Music from Nowhere
58 Neue Vocalsolisten Stuttgart
52 NMH Blåseensemble med Håkan Hardenberger
47 Oslo Complaints Choir
55 Oslo-Filharmonien
26 Phill Niblock
44 Quatuor Bozzini og Ny Musikk’s Komponistgruppe
54 Remake
10 Reunion 2012
10 Silent Songs
42 Trondheim Jazzorkester, Kim Myhr og Jenny Hval
20 Tropicalia-fest med Laetitia Sadier (DJ)
61 Ultima Academy
57 Ultimaskinen
27 Ur—det som kom først/Blårollinger
56 William Engelen
46 ...Why should you gaze on the dance of SHULAMMITE as on the dance of two armies?...
30 Åpning av Arne Nordheim-senteret
9 Åpningskonsert

ultima

oslo contemporary
music festival

The programme book is available
in English on our website
For information, details, full
programme, interviews and more,
visit ultima.no

Et piano lyttende til seg selv

A Piano Listening To Itself — Nordheim Variation

Music from Nowhere

I 1971 komponerte Arne Nordheim, på bestilling fra Norsk Rikskringkasting, et slags installasjonsstykke for piano, Listen, tilegnet den ungarsk-danswke pianisten Elisabeth Klein.

Her anvendte Nordheim seg av ekstremt høye og ekstremt lave intervaller i en utforskning av pianoets klangrom, der selve lyttingen står i fokus og en monoton gjentakelse av visse motiver i ettertid skaper sitt eget tidsrom. Ekkoeffektene og de utdøende klangene gir en rekke valgmuligheter for tolkningen, og også for lytteren.

Den kanadiske lyd-kunstneren Gordon Monahan, født I 1956, er pianist, komponist og lydkunstner. Her har han Nordheims stykke og gird

et en helt ny mening ved å ‘re-komponere’ notesequenser fra det originale arbeidet og spiller det gjennom et forstrerker-system som transformerer lyden langs pianostrenger strukket fra rådhuset.

På 70-tallet samarbeidet Monahan med John Cage og fremførte bl.a. hans virtuos-verk *Etudes Australes*. Flere av Monahans egne verk, som *Piano Mechanics* fra 1981–86, anvender på lignende måte pianoets egen mekanikk, og mange av hans senere lydskulpturer og installasjoner utforsker lydens fenomenologiske egenskaper. Ikke sjelden tar hans verker store rom og formater i bruk, som *Piano Airlift* fra 1988/2006 der et piano løftes og flyttes ved hjelp av et helikopter, eller i *A Piano Listening*

to Itself – Chopin Chord fra 2010, der seks lange pianostrenger løper fra et tårn høyt oppe i det kongelige slottet i Warszawa ut til et piano som står på torget utenfor, og der fragmenter av ulike Chopin-stykker får vibrere gjennom strengene inn i pianoet.

(Magnus Haglund)

MUSIC FROM NOWHERE

Under festivalen presenteres også Gordon Monahans installasjon *Music from Nowhere* på visningstedet ANX. Verket består av høyttalere som er omgjort til akustiske, musikkproduserende apparater. som leker med vår underbevisste persepsjon av lydformater, media og andre formater.

A Piano Listening To Itself – Nordheim Variation

Lydinstallasjon av Gordon Monahan
Oslo rådhus
Fri entré

Installasjonen er åpen i hele festivalperioden
Åpning torsdag 6.9. Kl. 18

Music from Nowhere

Åpner 5. september og varer til 7. oktober

Åpningstider torsdag – søndag kl. 13 –18
Sted: ANX

I samarbeid med Atelier Nord og Carten Seiffarth (kurator)

Music from Nowhere.
Foto: Gordon Monahan.

Magiske rom

Åpningskonsert

Festivalen åpner med en konsert der tematikken er hentet fra virtuelle rom, resonansrom og bevegelser i rom, i musikk fremført av to av Norges ledende ensembler og komponert av to av Skandinavias mest lovende unge komponister.

Gradients av Ignas Krunglevicius er skrevet for fire musikere, fire sangere og tre videoprojektorer styrt av en datamaskin. Tekstene som synges, er hentet fra dialoger med en snakkebot på Internett og konvertert til videobilder. «To sisteårs doktorgrads-studenter ved Cornell

University ga stemmer og lagde 2D-avaterer til et par snakkeboter på Internett, som de kalte Alan og Sruthi. Da disse robotene med kunstig intelligens snakket sammen for første gang,

var resultatet overraskende og surrealistisk — de begynte å krangle. I løpet av samtalen beskyldte Sruthi Alan for å være en robot. Alan svarte: ‘Jeg er ikke en robot, jeg er en enhjørning.’ Dette svaret kan spores tilbake til Alice i Eventyrland, der Alice møtte en enhjørning. Både Alice og enhjørningen ble overveldet over møtet, ettersom de aldri hadde sett hverandre før. Begge sier: ‘Jeg tror på deg, hvis du tror på meg’». Dette er hva Krunglevicius skriver om stykket sitt, men skal vi tro ham?

Black Box Music av den danske komponisten Simon Steen-Andersen tar for seg en annen type rom. Stykket er bestilt av perkusjonisten Håkon Stene, som fungerer som et ensomt «omstreifende

element» inne i en svart boks blant ensembler fordelt omkring i rommet.

Rothko Chapel er et minimalistisk mesterverk for kor av den amerikanske komponisten Morton Feldman utformet som en hyllest til et kapell i den amerikanske delstaten Texas, der 14 av den abstrakte ekspresjonisten Mark Rothkos innadvendte malerier henger i et magisk, kontemplativt rom. Verket ble komponert i Feldmans varmere sene periode, som en hyllest til vennen som nettopp hadde begått selvmord. Samtidig lovsynger det den mentale tilstanden som poeten Wallace Stevens beskrev i *American Sublime*: «the empty spirit/In vacant space» (den tomme sjel/I tomt rom).

(Anne Hilde Neset)

Torsdag 6.9.

Åpningskonsert

Oslo rådhus. Kl. 19.30
Fri entré

Oslo Sinfonietta og Det Norske Solistkor. Dirigent Grete Pedersen.
Solister: Håkon Mørch Stene.
Lysdesign: Kyrre Heldal Karlsen

Morton Feldman: *Rothko Chapel*
Ignas Krunglevicius: *Gradients* (UP)
Simon Steen-Andersen: *Black Box Music* (UP)

I samarbeid med Oslo Sinfonietta og Det Norske Solistkor. Støttet av Norsk kulturråd

Simon Steen-Andersen.
Foto: Christian Vium.

Stille sanger

Therese Birkelund Ulvo

Therese Birkeund Ulvo. Foto: Andreas Ulvo.

Komponisten Therese Birkelund Ulvo har markert seg med en særegen stemme i det norske musikklandskapet. Hun samarbeider gjerne tett med utøvere og har særlig interessert seg for måter å innlemme improvisasjon på i sine arbeider. Sopranen Silje Aker Johnsen er en svært allsidig musiker som har samarbeidet med en rekke komponister. På denne konserten vil hun utfremføre Birkelund Ulvos syklus *Silent Songs* som består av tre små verk. Det første er fremført tidligere, mens de to andre er utfremføringer. Verket er for sopran og live elektronikk.

(Thomas Berg)

Fredag 7.9.

Therese Birkelund Ulvo:
Silent Songs 1–3

Silje Aker Johnsen, sopran
Universitetsbiblioteket,
Blindern. Kl. 12.15
Fri entré

Støttet av MIC, Utenriks-
departementet og INTRO

Reunion 2012. Foto: Anders Tveit.

Sjakkspillmusikk

Reunion 2012

I 1968 brukte John Cage og Marcel Duchamp et sjakkspill for å fremføre musikk. 44 år senere tas eksperimentet videre.

Det hele var ment å virke hverdagslig og tilfeldig: John Cage og Marcel Duchamp satte seg ned ved et sjakkbrett, slik de hadde gjort så mange ganger før da Duchamp underviste Cage. Men den 5. mars 1968 var det annerledes. Under tittelen *Reunion* satt de på en flombelyst scene i The Ryerson Theatre i Toronto, og brettet var koblet opp med ledninger til høyttalere og den elektroniske musikken til David Behrman, Gordon Mumma og Lowell Cross, som satt ved siden av. Kort fortalt: Trekkene avgjorde hvordan musikken lød.

Ultima 2012: SkRR presenterer *Reunion2012* med ny og oppdatert teknologi.

— Det er ikke en gjenoppføring, men et nytt verk inspirert av den originale *Reunion*, forteller Notto Thelle i Notam. De er en av samarbeidspartnerne, og Telle en av dem som har ansvaret for lydprogramutvikling til installasjonen.

De åtte musikerne i SkRR — Guttorm Andreassen, Peter Edwards, Asbjørn Blokkum Flø, Ulf Holbrook, Jonas Bartsen Johnsen, Erik Strutz, Eskil Muan Sæther og Anders Tveit skal være med på

åpningskonserten den 7. september.

— De skal styre ulike elektroniske lydkilder. Bevegelsene på brettet avgjør hvilke av lydene som når publikum, slik at sjakkspillerne har rollene som verkets dirigenter, forklarer Thelle.

Etter åpningskonserten blir sjakkbrettet stående på Universitetsbiblioteket som en installasjon. Publikum vil kunne bruke det til å lage sin egen musikk.

Sjakkspiller Hans Olav Lahlum møter en annen kjent sjakk-entusiast.

Under avslutningskonserten 14.9. stiller bl.a. Simen Agdestein til et parti, mens Maja Solveig Kjelstrup Ratkje og Lasse Marhaug står for musikken.

Fredag 7.9.

Reunion 2012

Åpning av lydinstallasjon ved SkRR
Universitetsbiblioteket,
Blindern. Kl. 14.30
Fri entré
Installasjonen er åpen hele festivalperioden

Musikere/SkRR: Guttorm Andreassen, Peter Edwards, Asbjørn Blokkum Flø, Ulf Holbrook, Jonas Bartsen Johnsen, Erik Strutz, Eskil Muan Sæther og Anders Tveit.
I samarbeid med SkRR, Notam og Norsk Sjakkforbund.

Korruppte engler og urokråker

Korrupsjonens engel

Ut ifra ideen om at teater er et sted hvor myter både granskes, bygges, redefineres og gjenskapes, har tre av landets originale kunstnerstemmer slått hodene sine sammen, og pustet nytt liv i Odin: Denne gamle og slitne guden som tilsynelatende har gått ut på dato, har byttet ut ravnene Hugin og Munin med en korrupert kråke, og med sitt kritiske skråblikk og intellekt blir Odin stykkets antihelt der

han sammen med kråka vandrer gjennom fortid og samtid, støter borti levede og døde nordmenn, og avdekker gammelt grums som virvler opp minst like mye nytt, mens han spør seg: Hvor står Norge i dag — hvor er det er blitt av mytene og den utopiske forestillingskraften?

Operaregissør Susanne Øglænd utmerker seg i Europa med sin intensive behandling av klassiske operaverk, og med sitt

fokus på fornying og fremføring av nye verk.

Forfatter Øyvind Berg er også kjent som en drivkraft bak kunstnerkollektivet Baktruppen, som gjennom de tre siste tiårene har markert seg med sin avantgardistiske og humoristiske tilnærming til teater- og performance-kunst.

Komponist og saksofonist Rolf-Erik Nystrøm har erobret alle verdens hjørner og alle verdens genre med sin musikk.

Hans forrige prosjekt med Susanne Øglænd baserte seg på Verdi og Schiller, og inkluderte musikere med bakgrunn fra klassisk, jazz og pop. Denne gangen har Nystrøm ønsket å samle et punkeband, bestående av ham selv, slagverker Per Oddvar Johansen og fiolinist Nils Økland som sammen vil betone stemmene til Odin og kråka, spilt av henholdsvis Trond Høvik og Anne E. Kokkinn.

(Stine Sørli)

Foto: Krakk Noir.

Fredag 7.9.

Korrupsjonens engel

Black Box Teater. Kl. 19
Entré: 225,- / 130,-

Forestillingen spilles også
lørdag 8.9. og søndag 9.9.

Av og med: Susanne Øglænd (regi), Øyvind Berg (tekst), Rolf-Erik Nystrøm (sax), Trond Høvik (Odin), Anne E. Kokkinn (Kråka), Per Oddvar Johansen (slagverk), Nils Økland (fele), Carle Lange (scenografi), Aina Lauritsen (kostymer), Pernille Nonås Mogensen (produsent).
Støttet av Norsk kulturråd, Institusjonen Fritt Ord, FFUK og Dramatikkens Hus

Produsert av Black Box
Teater

Heiner Goebbels

Stifters Dinge

Eraritjaritjaka

Stifters Dinge. Foto: Mario Del Curto.

Fredag 7.9.

Stifters Dinge

Kanonhallen. Kl. 19
 Entré: 240,- / 185,-
 Spilles også lørdag 8/9 og
 søndag 9/9 kl. 14

Pre-talk i kafeen kl. 18
 Med Tore Vagn Lid, Henrik
 Hellstenius og Erling S.
 Sandmo

Produsert av Ibsenfestivalen
 i samarbeid med The
 International Ibsen Award.
 Gjestespill fra Théâtre Vidy-
 Lausanne, Sveits

Heiner Goebbels (f. 1952) er en tysk komponist og regissør, sier oppslagsverk og hjemmesider, men ingen av betegnelsene er dekkende for det vi møter i de to verkene som presenteres på årets Ultima-festival, *Eraritjaritjaka* (2004) og *Stifters Dinge* (2007). Kanskje er det mer nærliggende å forstå dem som flyktige institusjoner, som steder der museet, teateret, installasjonskunsten og musikken møtes på forbløffende måter.

Eraritjaritjaka har da til og med undertittelen

Musée des phrases, «Museum for setninger». Det er en forestilling bygget på et stort korpus av korte tekster, dagbokinnførsler og aforismer av Elias Canetti, som til en viss grad kan sies å bli gestaltet av en skuespiller, André Wilms. Men det han gjør på scenen, er ikke så mye å spille en rolle som å forholde seg til musikken — som i seg selv er en slags stor, historisk utstilling, full av brokker og utsnitt fra musikkhistorien fra Bach til George Crumb og Gavin Bryars, spilt av

Mondriaan-kvartetten. Det er et verk som hviler på samhandling mellom mennesket og dets historiske og fysiske omgivelser og hverdagsliv over poetiske avgrunner. En av de Canetti-aforsismene som ligger til grunn for *Eraritjaritjaka* er den knappe fantasien «Et land der jorden åpner seg og sluker enhver som sier 'Jeg'.» Hele verket har denne ville, knappe poesien, følelsen av suget i det selvsagte.

Stifters Dinge er ikke et land der noen sier «Jeg», for det er ingen på scenen.

Det er en komposisjon for fem klaverer uten pianister — de er mekaniske — et teaterstykke uten skuespillere, et «no-man show», som det er blitt kalt. Men det er ikke et land der jorden har åpnet seg og slukt alle «Jeg»: Det er basert på en romantisk

tekst, skrevet av Adalbert Stifter tidlig på 1800-tallet, en skildring av en landsby om vinteren. Goebbels setter i scene det materielle ved vinteren, dens «ting», og gjør dem til strukturen i en stor collage av musikk og opptak av urfolk, politikere, forfattere og

kunstnere, ikke minst en helt uforglemmelig sammenstilling av antropologen Claude Lévi-Strauss, den langsomme satsen fra Bachs Italienske konsert — og lyden av regn. *Stifters Dinge* er *Winterreise* som samtidskommentar, eller omvendt, men det er ingen som reiser.

Ingen av disse to store stykkene kan sies å være fortellinger. De er snarere utforskninger av verden og forsøk på å gi den en samlet, poetisk mening. Dette grepet om verden er tydeligst i *Stifters Dinge*, som bringer sammen materiale fra helt ulike kulturer og gjør alt mystisk og nært samtidig. Men også *Eraritjaritjaka* samler en verden, en verden av setninger, plutselige idéer og vanlige handlinger, i en overveldende og visuelt fortryllet helhet.

(Erling Sverdrup Sandmo)

Heiner Goebbels. Foto: Wonge Bergmann

Lørdag 8.9.

Eraritjaritjaka

Nationaltheatret. Kl. 18
 Entré: 400,- / 305,-
 Se nationaltheatret.no for flere priskategorier
 Spilles også søndag 9.
 september kl. 18

Medvirkende: André Wilms
 og Mondriaan Quartet

Produsert av Ibsenfestivalen
 i samarbeid med The
 International Ibsen Award
 Gjestespill fra Théâtre Vidy-
 Lausanne, Sveits

Utdeling av The International
 Ibsen Award, samtale med
 prisvinner Heiner Goebbels
 i forbindelse med utdelingen

Eraritjaritjaka.

Foto: Mario Del Curto.

Tilbake til røttene

Hans-Joachim Roedelius / 300 acting spaces

Autodidakt musiker, produsent, forfatter, poet, sykepleier, fysioterapeut og massør. 78 år gamle Hans-Joachim Roedelius er fortsatt en vital leverandør av eksperimentell elektronisk musikk. Som grunnlegger av gruppene Cluster og Harmonia var han en sentral del av det man i dag omtaler som krautrocken, en samlebetegnelse på utforskende musikk fra Tyskland på 70-tallet. Roedelius var svært delaktig i å spre moderne tysk musikk ut til et stort, internasjonalt publikum og magasinet The Wire har omtalt Qlusters debutalbum fra 1971 som en av «One Hundred Records That Set The World On Fire».

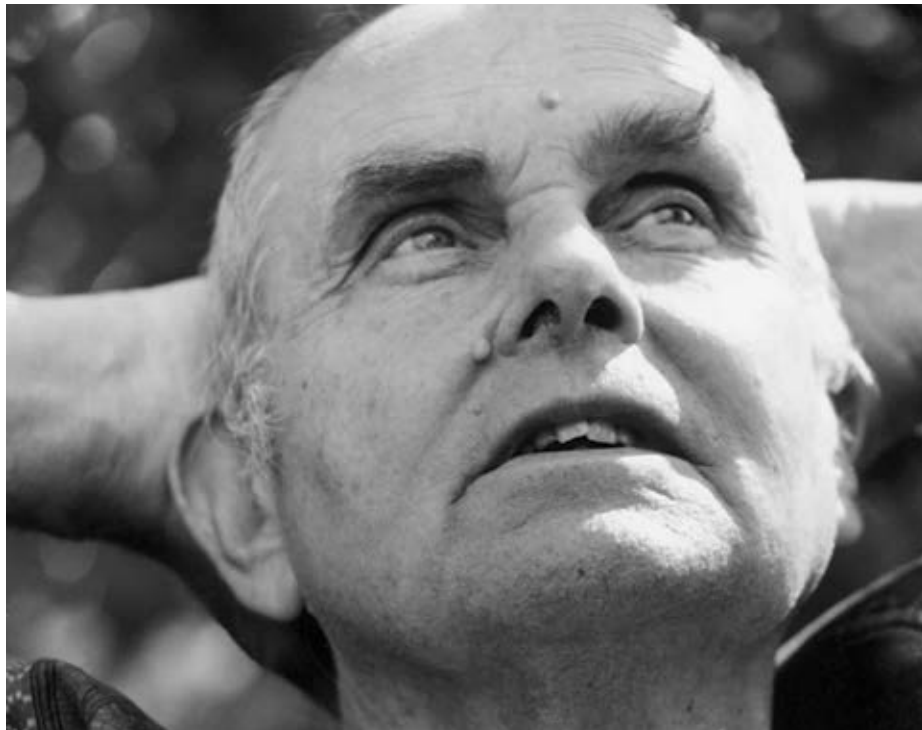
Bandet Harmonia, som Roedelius grunnla sammen med Dieter Moebius (sin musikalske partner i Cluster) og Neu-gitarist Michael Rother, samt etterhvert en svært engasjert Brian Eno, ble også en sentral brikke i tysk musikk på 70-tallet. Av mange regnet som pionerne bak ambient-sjangeren, laget Harmonia musikk som både egnet seg til aktiv og passiv lytting — idéer Eno selv skulle perfektionere i årene etter at han forlot supergruppa.

Rodelius er også viden kjent fra den ambiente jazztrioen Aquarello, som soloartist med new age-ten-denser, som techno-artist, som film-, dans- og teaterkomponist og som kurator

og produsent. Hans kunstneriske arv teller rundt regnet 150 innspilte album (både som soloartist og i samarbeid med andre) og talløse konserter/opptredener/opplesninger i Europa, USA og Japan.

Konserten i Oslo er et «remiks-møte» mellom fire generasjoner musikalske konsepter — av og med norske og tyske musikere. Musikken er basert på historien og arbeidet til Cluster, Chromekraut, Noiser og 300 acting spaces. Arrangementet er også den offisielle nyåpningen av det uavhengige og ikke-kommersielle forskningsprosjektet 300 acting spaces på Sørenga.

(Ando Woltmann)

Hans-Joachim Roedelius.
Ilja J. Hendel.

Fredag 7.9.

Hans-Joachim
Roedelius / 300 acting
spaces

Kunsthall Oslo. Kl. 21
Entré: 100,- / 50,-

Hans-Joachim Roedelius
(elektronikk), Alex Gunia
(gitar, elektronikk), Kristoffer
Lislegaard (elektronikk) og
Matthias Mainz (trompet/
elektronikk)

Lost Highway

Klangforum Wien

Klangforum Wien. Foto: Lukas Beck.

Klangforum Wien består av 24 musikere fra ti land, de har utført ca 500 verk og spilt inn over 70 CD-er. I sentrum står imidlertid deres lidenskap for nyskapingen, formidlingen, håndverket og *klangen*. Under Sian Edwards ledelse får klangerne i kveldens tre verker både drømme, smile og puste — automatiske, men like fullt improviserte prosesser, som skjer i eget tempo på siden av alle daglige rutiner. Tre klanglige mestre står bak: Olga Neuwirth og Wolfgang Mitterer er to av Østerrikes ledende komponister, og Ørjan Matre berømmes for sitt håndverk og elegante tonespråk.

«You will never have me», erklærer Alice, og fordufter fra kjæresten Pete. Denne scenen fra David Lynchs klassiker *Lost Highway*, viser ikke-rommet der man aldri unnslipper og alt man tar i glipper, som i en vond drøm. Denne oppløsningen av tid og rom forsterkes av Elfriede Jelineks libretto, samt video og elektronikk i Olga Neuwirths opera med samme navn, og kveldens suite gir oss smakebiter derfra.

Wolfgang Mitterer deltar selv med live elektronikk på sitt eget verk *Little Smile*. Han forholder seg her til to typer tid: en fastlagt notert struktur som innimellom avbrytes

av improviserte strekk. Også dette stykket relaterer seg til det ubevisste, ut ifra improvisasjonsaspektet ved små smil, smilets tvetydige uttrykk og dets mange former.

Det er blitt påpekt at Ørjan Matres musikk også er karakterisert av liknende gjenkjennelige mønstre, som nærmest dukker opp ubevisst eller tilfeldig — som i *Atem*, det tyske ordet for pust, her uttrykt gjennom et pustende toneløst materiale, som når pulsen senkes kan høres som harmoniske progresjoner.

(Stine Sørli)

Fredag 7.9.

Klangforum Wien

Operaen, Prøvesalen.
Kl. 21
Entré: 350,- / 250,-

Ørjan Matre: *Atem*
Wolfgang Mitterer:
Little Smile
Olga Neuwirth:
Lost Highway Suite

Klangforum Wien.
Dirigent: Sian Edwards
Olivier Vivarès, klarinett
Michael Krenn, saksofon
Andreas Eberle, trombone
Yaron Deutsch, el-gitar
Krassimir Sterev, akkordion
Florian Müller, keyboard

Wolfgang Mitterer,
live-elektronikk
Peter Böhm og Florian
Bogner, lyddesign

I samarbeid med
Den Norske Opera &
Ballett. Støttet av MIC,
Utenriksdepartementet
og INTRO

Machine Head

Karl Bartos — LiveCinema

Få navn (og ansikter) er så uløselig knyttet til tidlig elektronisk popmusikk som Karl Bartos.

Gjennom sitt virke som komponist og elektronisk perkusjonist i gruppa Kraftwerk i årene 1975 til 1990, var Bartos med å skape både musikk og en visuell estetikk som står meislet inn i musikkhistorien. Düsseldorf-kvartetten var dessuten ledende i å skape en genuin, tysk musikk, for første gang etter annen verdenskrig.

Kraftwerk er pionerene som gjennom sitt eksperimentelle, elektroniske og modernistiske uttrykk har påvirket og

Full english texts
www.ultima.no

inspirert generasjoner av produsenter og musikere innen nær sagt alle musikalske sjangere. De klarte å skape et høyst unikt uttrykk, samtidig som de toppet hit-lister verden over. Også gruppas visuelle ideer, med mye bruk av film og video, har hatt stor innvirkningskraft, og var stramt knyttet til bandets identitet lenge før MTV så dagens lys. Hvem husker vel dessuten ikke Kraftwerks ikoniske albumslag, der Bartos kled-

de rollen som menneske-maskin helt perfekt?

Etter å ha forlatt Kraftwerk har Bartos fungert som både forfatter og produsent. Han har blant annet samarbeidet med artister som Electronic (Bernard Sumner/Johnny Marr), OMD (Andy McCluskey), Information Society, The Mobile Homes og Anthony Rother, samt jobbet med sitt eget prosjekt, Electric Music. Til Ultima kommer han med sitt audiovisuelle konsept, LiveCinema, der han kombinerer sine elektroniske klassikere med film skreddersydd til musikken.

(Ando Woltmann)

Karl Bartos. Foto: Rüdiger Nehmzow.

På nett

Dro Carey Lukid

Dro Carey: Foto: DroSquare

«Med internett kan du finne frem til all musikk i verden bare ved noen få tastetrykk. Gjennom det hyperaktive og allment tilgjengelige mediet bør moderne produsenter benytte sjansen til å utforske flere musikalske kombina-

sjoner.» — Dro Carey

De blir kalt neste generasjons elektroniske musikkpionerer og bruker bl.a. YouTube-klipp som inspirasjonskilde og kommunikasjonskanal for musikken de lager. Resultatet er en referansetung,

nesten collagebasert musikk hvor møter mellom Ligeti, Aphex Twin og Sørstats-rap føles helt naturlig.

19 år gamle Dro Carey kommer til Oslo og Ultima for sin første konsert i Europa. Gjennom søk på

YouTube, nedlastning av programvare, og internett som eneste kommunikasjonskanal for musikken sin, representerer den unge australieren en ny generasjon selvlærte musikkprodusenter som har sittet mer eller mindre permanent på nett gjennom tenårene. Kommunikasjonen foregår via bloggen BrainSoSoft der han viser frem musikkens aspekter ved å sette sammen cut-up videoer, legge ut låter til gratis nedlastning og ikke minst vise frem og dele inspirasjonskilder direkte med lytteren i form av YouTube-klipp.

En annen artist og produsent som tar turen til Sukkerbiten 7. september er den London-baserte komponisten Lukid. Gjennom en serie full-lengdere på labelen Werk Discs og sitt eget label Glum har han utviklet en referansetung beatmusikk, der han låner elementer fra musikk concrete's begynnelse, housemusikkens repetetive rytmer og fra instrumental hip-hop. Distribusjonen foregår via streaming av live podcasts som senere mikses i studio.

(Mattis With)

Frie radikalere

asamisimasa

asamisimasa. Foto: Nicky Twang.

Det norske ensemblet asamisimasa har helt siden starten i 2001 tatt hånd om den radikalt undersøkende musikkens tradisjon, med fokus på mellomrommet mellom høymodernisme og avantgarde. Ensemblet jobber tett med viktige navn innen norsk og internasjonal samtidsmusikk og har i løpet av de siste årene nmarkert seg på ledende internasjonale festivaler. På kveldens konsert utfremfører de verket *ES* av den unge østerrikske komponisten Clemens Gadenstätter,

Full english texts
www.ultima.no

skrevet til ensemblet. I dette omfattende verket tematiserer og iscenesetter Gadenstätter forbindelser mellom språk, lyd, visualitet og rom. Øyvind Torvunds *Willibald Motor Landscape* ble utfremført i USA tidligere i år og trekker uvante linjer mellom klassisk og folkemusikalsk ornamentikk, dyrelyder og trafikkstøy. Nikolaus A. Huber, som er en viktig

representant for en kritisk og politisk bevisst musikk-kultur i Tyskland, har skrevet stykket *ICH und ICH* til asamsismasa. Verket stiller grunnleggende spørsmål omkring hverdagsmoral — små, men essensielle situasjoner i tilværelsen. Det er tilegnet filosofen Sokrates, og ble skrevet i anledning komponistens 70-års dag.

(Emil Bernhardt)

Lørdag 8.9.

asamisimasa

Munch-museet. Kl. 15
Entré: 150,- / 100,-
Billett gir også inngang til utstillingen.

Clemens Gadenstätter:
ES (UP)
Nikolaus A. Huber:
ICH und ICH
Øyvind Torvund:
Willibald Motor Landscape

I samarbeid med Munch-museet

Professor Glaçons magiske medisin

l'Encyclopédie du professeur Glaçon

Lørdag 8.9.
l'Encyclopédie du professeur Glaçon
Naturhistorisk museum i lokalene til Geologisk museum / Botanisk hage.
Kl. 20 og 23
Entré: 150,- / 100,-
Forestillingen spilles også søndag 9.9. kl. 13

François Sarhan:
l'Encyclopédie du professeur Glaçon

Medvirkende: Ensemble NING
Lysdesign: Jim Clayburgh
Video: Yann Philippe

Produsert i samarbeid med Naturhistorisk museum og Notam

Støttet av Norsk kulturråd

l'Encyclopédie du professeur Glaçon.
Foto: François Sarhan.

Det er duket for en magisk «natt på museet» når Ultimafestivalen og Geologisk museum er arena for François Sarhans forunderlige univers. Musikere plassert i ulike rom, videokunst, lydinstallasjoner, lys, tekst og kroppspærkusjon (!) — det spares ikke på noe når den franske komponisten François Sarhan inntar Ultima med fynd og klem.

Sarhan har tidligere okkupert museer rundt om i Europa, nå står Geologisk museum i Botanisk hage for tur. Surrealismen står sentralt i 'Glaçons encyklopedi' som blander seg med museets allerede mystiske omgivelser og snur om på og gjenreiser det i ny versjon. François Sarhans omtaler seg selv som «surrealistisk encyklopedist» og lager verk

for scene, kammerorkester, kor, elektronikk og piano. Med seg i Oslo har han siden 1997 har jobbet med fysiske, teatreale og visuelle aspekter ved musikalsk framføring. I tillegg til de to forestillingene lørdag kveld, er det satt opp en egen familieforestilling søndag kl. 13.

(Cathrine Nysæther)

Fremmede steg

Chico Mello: Foreign Steps

Laetitia Sadier (DJ)

Chico Mello. Foto: Fernanda Farah.

Brasilianske Chico Mello inviterer til et muntert møte med multikulturelle misforståelser.

— Det vil bli musikk som lever i parallelle virkeligheter. Tradisjonell musikk fra Norwich og Brasil, iransk musikk og ny musikk — som for det meste vil være støymusikk.

Slik svarer Chico Mello på spørsmålet om det går an å beskrive musikken i stykket *Foreign Steps*. Det tilhører en verkserie han med en dose selvironi kaller «multikulturelle misforståelser».

— I disse stykkene tar jeg det utgangspunktet at ‘den andre’, til tross for alle våre forsøk på å nærme oss ham, alltid forblir en gåte. Musikalsk kommer dette til uttrykk i simultanitet, ikke dialog, og gjenspeiler det at vi i det minste kan være sammen og høre på hverandre.

I *Todo canto* fra 1996 blandet Mello indisk og

italiensk musikk, i *La fausse musique* fra 2000 møttes Schubert, meksikansk, argentinsk og kinesisk musikk, og i *Hui Liu, ou la vrais musique* var det kinesisk og latinamerikansk det gikk i.

I 2009 ble Mello spurt av Øyvind Torvund i Ny Musikk om å skrive et verk som reflekterte de ulike kulturene i Oslo. Han sa ja, og kom til byen for å lete etter musikere.

Utøverne spenner fra perkusjon, cello, tuba, santur, langeleik og hardangerfele.

— Jeg begynte med å be dem sende meg ett eller to stykker. Senere lagde jeg en tidslinje der de ulike stykkene står frem i fragmentert form. Rundt disse lagene av fragmenter og stillhet inviteres musikere til å improvisere fritt. Resultatet blir en paradoksal invitasjon til å oppleve annerledeshet gjennom likhet.

TROPICALIA-FEST MED LAETITIA SADIER (DJ)

Etter Chico Mellos urpremiere på Caféteatret åpner Ny Musikk dørene til sine nyoppussede lokaler på Grønland. Nachspielet og Tropicalia-festen blir en sjelden sjanse til å dukke inn i den imponerende platesamlingen til Laetitia Sadier (Stereolab) som spiller en miks med innslag fra 60-og 70-tallets Brasil, der avantgarde-teknikker og pop møttes i et hett sammensurium av rytmer, sanger og komposisjon.

Samme kveld åpnes en utstilling med May-Irene Aasens fotografier fra Ny Musikks urpremierer i 2011. Gratis inngang. Påmelding til nymusikk@nymusikk.no.

(Thomas Berg)

Laetitia Sadier (Stereolab). Foto: Patrice Hanicotte.

Lørdag 8.9.

Chico Mello:
Foreign Steps (UP)
Cafeteatret. Kl. 21
Entré: 150,- / 100,-

Chico Mello solo:
John Cage na Praia Nr o Samba do Budista
Rayuela Babo
Eu sonhei que tu estavas tão lina

Medvirkende: Anne Hytta (hardingfele). Javid Afsari Rad (santur). Celio de Carvalho, (perkusjon). Anders Røine (langeleik, munnharpe). Børre Mølstad (tuba, objekter). Sigrun Eng (cello). Erik Sollid (hardingfele).

+ Laetitia Sadier (DJ)

Ny Musikk, Platousgate 18
Kl. 22
Fri entré

Produsert av Ny Musikk

LARS HORNTVETH
Musiker, komponist

Foto: Kim Høierby

De siste årene har jeg blitt mer og mer giret på bad. Her er mine favoritter:

1. MS Vulkana i Tromsø. En ombygd hvalskøyte som nå har steambad, vedfyrt sauna, stamp på dekk og den perfekte kaldkulp, Tromsøfjorden.

2. Onsen i Japan. Japans svar på Islands varme kilder. Anbefaler området Hakone med utsikt til Mount Fuji.

3. Die Thermen am Europa Center. Et bad midt i Berlin med ca. 15 forskjellige saunaer og steambad pluss basseng innendørs og utendørs. Badet er på en takterrasse med utsikt til zoologisk hage. Ikke dumt.

4. Russian and Turkish bath. På 10ende gate mellom Avenue A og 1.Avenue på Manhattan ligger et over hundre år gammelt bad. Ingenting som å bli pisket av en russer i den varmeste badstua. Takterrasse har de også.

5. Island. Varme kilder. Ennå ikke vært der. Prøver febrilsk å booke en jobb med Jaga der hvert år for å oppleve kildene. Ingen suksess så langt. Men jeg er sikker på at det blir en favoritt om ikke lenge.

6. Istanbul Cagaloglu Hammam. 300 år gammel hammam. Fikk booket en jobb i Istanbul med Jaga i januar 2012 på fantastiske Tamerane. Greide selvfølgelig å snike inn et langt hamam-besøk.

LENE GRENAGER
Komponist og cellist

Foto: Privat

Botaniske favoritter:

Tre giganter:
1. Kjempesequoia (Sequoiadendron giganteum): Verdens største trær som kan bli 80 meter høye og ha et magemål på 8-10 meter.

2. Kvelerfiken (Banyan tre) (Ficus benghalensis): Et frø lander i toppen av et tre, sender små rotstengler ned til bakken og begynner å vokse mens det bruker vertstreetts stamme som avstivning. På den måten når den hurtig opp til sola og vokser seg stor slik at den dekker vertens «utsikt». Når verten dør er kvelerfiken stor nok til å stå på egenhånd. Individet Thimmamma Marrimanu i Andhra Pradesh dekker et område på 19000 kvadratmeter.

3. Osp (Populus tremula): Et individ kan ved hjelp av rotskudd spre seg ut over et stort område. Et tre ved Chepstow i Wales har over 1000 stammer og dekker et område på 10000 kvadratmeter.

Tre stabukker:

1. Løvetann (Taraxacum officinale): Finner vei gjennom asfalt og betong
2. Vinterkorsved (Viburnum rhytidophyllum): Blomstrer på bar kvist i februar
3. Blomsterlav (Cladonia bellidiflora): Som representant for lavene: liker næringsfattig jord, vokser der ingen andre vil bo.

MAJA SOLVEIG
KJELSTRUP RATKJE
Komponist

Foto: Håkon Ekebø

Luktesansen er den minst verdsatte og har desidert færrest kunstverk tilrettelagt for seg. Derfor ti essensielt gode luktoplevelser:

1. Babypust
2. Tjære
3. Mørk Rum
4. Nysaget furu
5. Bringebær
6. Ekte vanilje
7. Rein fjære
8. Varm hud
9. Tobakk
10. Vinyl

MARTA BREEN
Journalist

Foto: Marte Garmann

Tre favorittbøker om musikk

1. *She Bop: The Definitive History of Women in Rock, Pop & Soul* av Lucy O'Brien. OK ... dette er langt fra Reichs fineste eller viktigste verk. Men det føles så dorky å si *Music For 18 Musicians*, og selv om jeg elsker (litt mer omstridte) *The Cave* blir jeg så trist av å tenke på hva som har hendt med stedet verket omhandler (Makpelahulen i Hebron, den

en sterk feministisk og optimistisk fortellerstemme.

2. *Enkel, vacker, öm. Boken om Monica Zetterlund* av Klas Gustafson. Den svenske jazzsangerinnen Monica Zetterlund hadde en fascinerende karriere. I denne velskrevne biografien følger vi henne gjennom 60-tallets folkpark-turneer, et dramatisk kjærlighetssliv, suksess i New York og fram til hennes tragiske død i en leilighetsbrann i 2005. Boktittelen sier forresten mye om hvem hun var, i hvert fall hvis du legger til "sterk" og "driftig". Forfatteren har tidligere skrevet en god biografi om Cornelis Vreeswijk.

3. *Patti Smith 1969-1976, photographs by Judy Linn* Dette er som tittelen antyder en ren fotobok, men jeg synes likevel den sier mye om Smith som kunstner og menneske. Nydelige Patti er toppløs og halvveis avkledd på en rekke av bildene, uten at hun ser verken billig eller dum ut av den grunn. Boka blir dermed et lite utropstegn i den norske debatten om avkledd popjenter: Alt handler om hvordan du gjør det.

MARTIN BJØRNERSEN
Skribent, DJ og produsent

Foto: Helga Bekke Mathisen

Tre favorittsamtidsmusikkkomponister født etter 1930

1. *Come Out* (1966) av Steve Reich OK ... dette er langt fra Reichs fineste eller viktigste verk. Men det føles så dorky å si *Music For 18 Musicians*, og selv om jeg elsker (litt mer omstridte) *The Cave* blir jeg så trist av å tenke på hva som har hendt med stedet verket omhandler (Makpelahulen i Hebron, den

eneste helligdommen som deles av både jøder, muslimer og kristne) etter at verket hadde urpremiere i 1994 (ikke minst Baruch Goldstein-massakren). Men *Come Out* inneholder allikevel veldig mye av det jeg setter pris på ved Reich. Fremfor alt hans unike evne til å presentere tidvis ganske komplekse ideer (både musikalske og ... jeg vil ikke si ideologiske, kanskje moral-filosofiske?) på en måte som er forståelig og ganske umiddelbar. Og fremfor alt inspirerende: *Come Out* ble på denne siden av 2000-tallet benyttet effektivt av hip-hop-produsent Madlib i Madvillain-låten *America's Most Blunted*. En sjeldent organisk rød tråd mellom Reichs generasjons eksperimenter med tapeloops og samplingens hip-hop-initierte inntog i populærmusikken.

2. Originalmusikk til *Elena* (rus. film 2011, regi: Andrej Zvjagintsev) av Philip Glass

Jada. En til av de derre NY-gutta. Det jeg fremfor alt respekterer med Glass, er at han som få andre har forstått hvordan *spille-filmen* helt siden Kubricks *2001* (MINST!) har vært den kanskje eneste arenaen hvor samtidsmusikken når ut til, og rører ved noe i, et virkelig bredt publikum. Til og med nokså jevnlig. Glass viser dessuten, både ved valg av samarbeidspartnere/prosjekter og i selve arbeidene, en grunnleggende forståelse for filmmediet som tross alt ikke er alle forunt. Selv i sin nå nokså respektable alder –noe som den kanskje noe overraskende regi/filmkomponistduoen i fjorårets *Elena* viser til fulle. Zvjagintsev fikk en del ros for sin helt fantastiske debutfilm *Tilbake* i 2003, men mistet mye av momentumet med (omdiskuterte, men kraftig undervurderte!:) *Forvist* i 2007. Derfor er det ekstra fint at han fikk tonefølge tilbake av Glass i fjorårets (beinharde, sinte og politiske –men lavmålte) *Elena*. Et svært subtilt og vellykket “score” ble det også.

3. Usher *Climax* (2012, strykerarrangementer) av Nico Muhly
Det lille jeg har hørt av Muhlys egne verker har egentlig ikke fanget interessen min noe særlig,

selv om det jo er ...pent. Strykerarrangementene hans for Antony & The Johnson er også ...pent. Men den overdrevne fortissimoen i Antony Hegartys pianospill gjør at jeg ikke klarer å høre på de platene særlig lenge av gangen uten å irritere meg halvt ihjæl. Muhly har allikevel bidratt til et av dette tiårets viktigste verker så langt: Usher Raymonds 100 % perfekte poplåt *Climax*. En oppsiktsvekkende låt på så mange måter at det skygger over for det (lett) oppsiktsvekkende ved Muhlys (fine, beherskede) bidrag: når hørte du sist en R&B-låt med strykerarrangementer av en såkalt “seriøs komponist”? Jeg hører det i hvert fall mer enn gjerne igjen, vi kan jo for eksempel håpe at Frank Ocean plukker opp telefonen og ringer Muhly ved en passende korsvei? Kjenner vi hyperaktive og alltid åpen-sinnede Muhly rett, tar han nok opp den telefonen i så fall.

PER BOYE HANSEN
Operasjef ved Den Norske Opera & Ballett

Foto: Erik Berg

Positive og negative sider ved norske samtidsmusikk-komponister

Tre positive sider:
1. Åpne og godt internasjonalt orienterte
2. Hardtarbeidende og rausere
3. Originale og nyskapende

Tre negative sider:
1. Navlebeskuende og selvtilfredse
2. Sytete og kravstore
3. Konvensjonelle og bakstrevverske

ROLF WALLIN
Komponist

Foto: Benjamin Erløwega

Personlige favoritter utenom musikk

– Utlendighet: Savnet av smaken av norske jordbær.

– “If scientific analysis were conclusively to demonstrate certain claims in Buddhism to be false, then we must accept the findings of science and abandon those claims.”
Dalai Lama

– “Intelligent design should be taught alongside the evolution as competing theories.”
George W. Bush

– Arab Spring: Starten på en lang og kronglete kamp for å ta makten fra de få og feite.

– Austerity measures: Folkets representanter intens opptatt av hurtigst mulig å gi makten fra folket til de få og feite.

– Kvantefysikk: Hvordan pur logikk og rasjonalitet kan avdekke at verdenen vi lever i er riv ruskende absurd (f.eks. *Manyworlds...*)

SYNNE SKOUEN
Komponist

Foto: Lisebeth Rønne

Fem favorittsamtidsmusikk-opplevelser

Fem formidable, i kronologisk rekkefølge:
1 Olivier Messiaens Turangalila-symfoni
Min frankofile stebestemor introduserte meg til dette vidunderverket mens jeg ennå var tenåring

2 *MANTRA für 2 Pianisten* av Karlheinz Stockhausen
Var student og tilstede på urframføringen i Donaueschingen i oktober 1970, med brødrene Kontarsky, og salen full av blodtørstige unge komponister som var mer enn rede til fadermord. Isteden ble konserten en fabelaktig og helt uforglemmelig vekker.

3 *Symphony NO.3* av Witold Lutoslawski
Bare synet av partituret til dette verket gir meg vann i munnen, det er så dramatisk og leket og åpent og ansporende, at jeg får lyst til å SPISE det!

4 *Concerto for Viola and Orchestra* av Sofia Gubaidulina
Gubaidulina lager den alvorligste og vakreste musikken i vår tid. Kunne også valgt én av fiolinkonsertene, men bratsjkonserten, med Yuri Bashmet er mørkest og mest fremmedartet.

5 *Luci mie traditrici, Opera in due atti* av Salvatore Sciarrino
Eksemplet på det umuliges kunst: Å framstille det mest blodtørstige drama ved å tone det fullstendig ned; til lyden av raslingen i en kjole, musikken i en tilbakeholdt gestus eller dramatikken i et knapt hørbart innpust.

TORGNY AMDAM
Artist

Tre favorittsamtidsmusikk-opplevelser

Nicholas Bullen, kjelleren på Litteraturhuset 2009
Etter en halvtimes nervøst, innadvendt og krøkkete teoring foredrag, kastet den kortvokste og lubne Bullen fra seg de tettekrevne A4 sidene og gurglet opp en slags infernalsk desperasjon via stemmebåndene. Det var svært bråket uten å bli statisk, en slags pulserende brutalitet. Publikum som satt rundt cafebordene grep instinktivt etter noe å putte i ørene. Og jeg tenkte på ord som viviseksjon og anarki. “Motkultur” er et vanskelig ord i våre dager – denne konserten føler jeg aktualiserte begrepet, kanskje delvis pga. den uventede settingen, som igjen sier noe om hva kontekst kan bety for det kunstneriske ved en konsert

Charlemagne Palestine, Atriet i Kongens gate, 2006
Foran flygelet hadde han plassert 15 kosedyr – “my family” – sammen med en konjakkflaske. Han begynte med å dra noen klanger på konjakkglasset han nok hadde drukket et par av allerede. Deretter satt han seg og leverte 40 minutter med hypnotisk minimalisme som bare økte og økte i kraft. Seksuelt, var det.

Sten Hansson, Sofienberg Kirke 2006
Medrivende selvransakelse fra den svenske performance-legenden da han ropte, jamret, snakket, skrek og hulket «Skärp dig, för fan!». Og i bakgrunnen murret en ekkovegg med samme formaning – skärp dig, för fan.

SATYR – SATYRICON
Artist

Tre favoritter innen musikalske eksperimenter
1. Vårt eget samarbeid i 2006 med blåserrekke sammensatt fra Kringkastingsorkesteret, Filharmonien og Stabsmusikken fremført live på Sentrum Scene. Vårt samarbeid i utvikling med Operakoret vil kunne toppe det. De har en kraft som kler Satyricon.

2. Ikonet og innovatøren Toni Iommi sammen med gode venn Phil Anselmo med låten *Time Is Mine*. Klassiske Iommi riff fremført med stor følelse av sjefen sjøl og Phil viser med sin vokale tolkning hvor godt han forstår Sabbath koden.

3. Jeg tror møtet mellom Lou Reed og Metallica ved låten *Iced Honey* er så tullete at jeg muligens liker det. Styggpent kanskje. Det er som om de deler scene, men med ulike agendaer.

TRINE SOLLIE
Journalist Lydverket NRK

Tre favoritter innen musikalske eksperimenter

John Cage 4’33’’ (1952)
Den amerikanske komponistens mesterverk bestående av 4 minutter og 33 sekunder stillhet. Verket består av tre deler hvor de deltakende musikerne har en eneste oppgave; å ikke

spille en eneste tone på instrumentene sine. Det er en fantastisk måte å nærmest tvinge publikum til å lytte til såkalt stillhet. Formålet med 4’33’’ må ha vært å la publikum/lytterne å ta til seg alle de andre lydene i rommet, noe som gjør at opplevelsen av dette verket er høyst individuell. Jeg har dyp respekt for John Cage som tillot seg å eksperimentere med opplevelsen av lyd på denne måten. Du hører vanvittig mye fint ved å lytte til ingenting!

Pantha Du Prince – *The Bell Laboratory* (2011)
Dette var et bestillingsverk til Øyafestivalen 2011, i regi av Phanta Rhei som også tidligere har samarbeidet med Ultima. Den tyske elektronikamusikeren Henrik Weber AKA Pantha Du Prince skal visst nok ha blitt så inspirert av rådhusklokkene under et Oslo-besøk året før at han fikk med seg den norske samtidskomponisten Lars Petter Hagen og skrev dette akustiske perkusjonsverket for klokke. Et intet mindre enn 64 klokkers carillon ble betjent av klokkenist fra Rådhuset som sammen med landets fire beste perkusjonister lagde et sinnsykt suggererende, melodios og stort rytmisk lydlandskap. Jeg gjorde et opptak for Lydverket under en av øvingene i forkant av Øyafestivalen og ble slått i bakken av all lyden og ikke minst det ekteføyte engasjementet hos musikerne.

2. Jøran Rudi: *Concrete Net* (1996)
Dette var et av de tidlige stykkene som kom ut av Notam. Det følger med en ray-tracet animasjon også. Et Gesamtkunstwerk altså.

3. Natasha Barrett: *The Utility of Space* (2000)
Dette komplekse men stillferdige stykket, et av Barretts beste, står på listen over de 35 viktigste verkene framført i Bourges 1973–2009 (*Euphonie d’Or*).

/* Programmerere vil merke seg at min liste inneholder en peker til en annen liste */

ØYVIND HAMMER
1. amanuensis i geologi ved Naturhistorisk Museum/Universitetet i Oslo

Foto: Per Aas

Min liste over tre fine norske elektroakustiske verk fra 1990–2000 er ordnet etter tid. Når det gjelder kvalitet kan de ordnes etter smak på 3!=6 måter: 123, 132, 213, 231, 312, 321.

1. Nicolay Apollyon: *Mura-Iki* (1990)
Dette stykket fikk pris i den internasjonale elektroakustikk-festivalen i Bourges. Det var tider det.

Jeg skriver ikke for evigheten

— et intervju med Kåre Kolberg

Foto: MIC Norsk musikkinformasjon.

Lars Mørch Finborud og Lars Petter Hagen møtte Kolberg hjemme i Holmestrand. Nedenfor følger noen få utdrag fra samtalen som fant sted.

Kåre Kolberg er en foregangsfigur for den norske elektroniske musikkscenen og en av våre fremste og mest allsidige komponister. På konserten under Ultima-festivalen presenteres et utvalg av Kolbergs tidlige elektroniske stykker, samt to verker Kolberg skrev for jazz- og popgrupper. Hovedpersonen selv er rørt over at noen orker å dra frem hans 40 år gamle verk.

— Jeg er rørt over at noen gidder å ta opp disse gamle tingene. Jeg regner meg sjøl som samtidskomponist, og skriver ikke for evigheten, så jeg blir forbausa når folk graver frem gamle ting.

Konserten avsluttes med «Omgivelser» som er en elektronisk komposisjon laget i Warszawa. Når begynte du å jobbe med elektronisk musikk?

— Det var tidlig på 70-tallet, det første jeg gjorde for Radioteatret. Paal-Helge Haugen hadde kommet med en slags poesi-roman som het *Anne*, om en pike som døde av tuberkulose, en veldig fin bok som ble dramatisert og som jeg lagde musikk til. Senere dro jeg til Stockholm, i den gamle Klangverkstaden. Jeg lagde et stykke som heter *Gata Agathe*, bygget på opptak med Karin Krog. Jeg hadde sikkert en times opptak, og brukte også deler av det samme materialet i *Omgivelser*.

Et annet stykke som skal bli spilt på konserten på Høvikodden er Jaba 768 fra

1968 som ble urfremført på Molde Internasjonale Jazzfestival av Svein Finnerud Trio. Hva fikk deg til å skrive for dem?

— Jeg fikk en bestilling fra Ny Musikk, på å lage et grafisk partitur. I utgangspunktet hadde jeg ikke noe forhold til det, men jeg tenkte — ok. Jeg har ingen jazz-bakgrunn, og da jeg begynte å skrive, fant jeg det dumt å fortelle disse utmerkede musikerne hvordan de skulle spille, så jeg skisserte et formforløp. Partituret besto først og fremst av symboler som indikerte hva slags innhold det skulle ha, og jeg overlot til dem å tolke det. Partituret vakte litt interesse blant billedkunstnere også.

Da Sigurd Berge skulle få fremført et verk av Oslo Filharmonien i 1968, så nektet musikerne å fremføre stykket fordi de mente det var uspillelig. De hadde ikke blitt lært opp til å bruke instrumentene på denne måten. Det skjedde også med Bjørn Fongaard. Var det lettere å gå til en eksperimentell jazztrio, som ikke hadde problemer med å spille i underbuksa og som var gode musikere, enn å forholde seg til klassisk utdannede musikere?

— Det kan du si. Denne holdningen har jo vært modernismens både styrke og problem, helt siden Debussy sa at vi ikke kan forholde oss til konsertpublikummet lenger, fordi det har stivna til og fått sitt repertoar. Vi må finne våre egne veier. Det fortsatte med Schönbergs *Verein für musikalische Privataufführungen*. Han hadde sin egen forening for samtidsmusikk hvor kriteriene for å komme med var strenge, også for publikum. Det førte til isolasjonisme,

Foto: MIC Norsk musikkinformasjon/Ines Gellrich.

men samtidig ga det også muligheter gjennom at det skapte et lite miljø hvor du kunne jobbe effektivt. Institusjoner som Høvikodden var også en del av dette. Høvikodden var et veldig åpent sted hvor man kunne gjøre hva man ville.

For å ta det siste verket i konserten, Blow up your Dreams fra Popofoni-prosjektet, kan du kort fortelle hvordan det ble til?

— I bakkant av den famøse TV-debatten om musikalsk kvalitet i Åpen post i 1969 ble det bestilt noen verk som skulle ta utgangspunkt i populærmusikk. Det var Arne Nordheim, Gunnar Sønstevald, Alfred Jansson og meg. Både Alfred og Gunnar hadde jazz-bakgrunn og kjente populærmusikken godt. Arne hadde det ikke, og jeg hadde det definitivt ikke. Jeg forsøkte å ta populærmusikken på alvor, og prøvde å gå inn i det jeg hadde, uten å forsøke å lage noen form for slager. Jeg komponerte visse elementer, men ga stort rom for improvisasjon. Jeg tror det resultatet ble relativt vellykket.

Les hele intervjuet på www.ultima.no

Søndag 9.9.

Kåre Kolberg

Henie Onstad Kunstsenter.
Kl. 13
Entré: 200,- / 150,-

Prisen gjelder begge
Ultima-konsertene +
utstilling på HOK

Kåre Kolberg
Omgivelser
Jaba 768
Blow up your dreams

Arild Andersen (bass),
Jon Christensen (slagverk)
Espen Rud (slagverk) Morten
Qvenild (tangenter) Emilie
Christensen (vokal), Harald
Lassen (saksofon). Klangregi:
Espen Siverts.

Produsert av Henie Onstad
Kunstsenter

Eksperimentalisten Phill Niblock

Det er lett å ty til ord som «levende legende» og «gudfar» når man skal beskrive musikalske pionerer, men når det kommer til dronemusikk er det ingen vei utenom; Phill Niblock er mannen. Fra asken av 68-opprøret steg Niblock fram med sin langsomme, meditative, elektroniske form for minimalisme, og har påvirket flere generasjoner av støykunstnere og musikere siden. Den snart 79 år gamle komponisten og multimedia-musikeren har blant annet samarbeidet med Thurston Moore og Lee Ronaldo fra Sonic Youth, Arthur Russell, Jim O'Rourke, samt hatt stor innflytelse på yngre komponister som Susan Sten-

ger, Lois V Vierk, David First og Glenn Branca. Med mikrotonale droner lager Phill Niblock lyd uten melodi og rytme — lyd som forandrer seg ytterst langsomt, noe som skaper komplekse overtone-mønstre og andre interessante psykoakustiske effekter. I enkelte komposisjoner bruker han over 40 spor med prosesserte lag av lyd, satt sammen av instrumenter som baritonsax, bass klarinett, piano, cello, basun, hurdy gurdy og menneskestemmer til det ugenkjennelige. Subtelt og langsomt dras lytteren inn hans musikalske univers, i konsert-sammenheng ofte supplert med film og video laget av Niblock selv.

Allerede i 1968 startet han opp sitt eget foretak, xi (Experimental Intermedia), en non-profit stiftelse som siden sekstitallet har arrangert over 1000 konserter i Niblocks loft i SoHo, New York, og gitt ut musikken hans i fysisk format. Med en grunnleggende idé om at kunstnere bør skape nye kunstnere har disse konsertene vært en sentral del i spredningen og utviklingen av den minimalistiske dronemusikken. Allikevel er det først de senere årene har Phill Niblock fått den anerkjennelsen han fortjener — som en av det 20. århundrets store musikalske pionerer. På Ultima urfremføres et nytt akustisk stykke av

Ensemble neoN, et ensemble som teller ti musikere, to komponister og én dirigent. Ensemblet er et resultat av en stor interesse for samtidsmusikk og et ønske om nytenkning på tvers av musikkgenrer og kunstuttrykk. Konserten arrangeres i samarbeid med Henie Onstad Kunstsenter (Ando Woltmann)

Søndag 9.9.

Phill Niblock: *Nytt verk*

Henie Onstad Kunstsenter
Kl. 15
Entré: 200,- / 150,-

Prisen gjelder begge Ultima-konsertene + utstilling på HOK

Phill Niblock.
Foto: www.fabrykancka.org

Barneforestilling: En fortelling om ur Ur — det som kom først

Ur — det som kom først. Foto: Malin Arnesson

Ur — det som kom først

Ur kan være en historisk by i det sydlige Mesopotamia. Ur kan være en klokke eller et instrument for å måle tid. Ur kan være en steinmasse som har forvitret fra en berggrunn — en steinur. Ur kan være forstavelen til noe som er veldig gammelt. Ur er det som kom først. Ur er en konsert med slagverk og lyder fra naturen.

Full english texts
www.ultima.no

«Ur er også en miks av lyder fra traktorer, greiner, isbreer, knirkende gulv og badekar. Ur er musikk å danse til». Dette er URs beskrivelse av forestillingen de presenterer under Ultima. Eirik Raude, Markus Hernes og Bjarne Kvinnsland har gjennom syv år arbeidet sammen om musikk inspirert av naturlyder, og hatt en rekke store

utendørsforestillinger og turneer der stedets egenlyder inngår i musikken. Denne konserten er ikke noe unntak. Siden starten i 2002 har Blårollinger etablert seg som en god og velassortert scene for musikkformidling tilrettelagt for barn. Konsertserien består av forestillinger produsert og arrangert spesielt med tanke på barn mellom 4 og 10 år på Parkteatret i Oslo. (Cathrine Nysæther)

Søndag 9.9.

Ur — det som kom først

Parkteatret. Kl. 15
Entré: 50,-

Medvirkende Bjarne Kvinnsland, Eirik Raude og Markus Hernes

Produsert av Blårollinger

Fra sangtanker til klarinettportrett

BIT20 Ensemble

BIT20. Foto: Magnus Skrede.

BIT20 Ensemble fra Bergen er et av Nordens høyt profilerte samtidsembler. De føler seg hjemme både i små og store formater, på konsert-, danse- og teater-scenen, og i prosjekter med unge amatører så vel som med eldre etablerte navn. Med denne fleksibiliteten i bunnen, har de urfremført rundt hundre verk, og med kveldens urpremierer vokser denne listen.

Fleksibilitet er også en fellesnevner for kveldens tre komponister. Franske Philippe Manourys høyt respekterte navn forbindes med live interpretasjon av elektronikk, i samspill med levende instrumenter. Hans interesse for det fortolkende skinner også

gjennom i kveldens urpremiere *Gesänge Gedanken*, som betyr «sangtanker» eller «innfall om sang». Solist er den unge, ukrainske mezzosporanen Christina Daletska.

Med stor smidighet overfører også Lene Grenager egne erfaringer fra musiker- til komponistrol-len, og fra improvisasjon til notasjon. Rolf Borch er solist i kveldens urfremfø-ring av *Smilodon*, hennes nye konsert for bassklari-nett. De to har jobbet tett med å skape et portrett av bassklarinetten, og la instrumentets klanglige palett spre seg videre til ensemblet.

Den unge islandske komponisten Anna Thor-

valdsdóttirs *Hrim* fikk strålende kritikker etter urfremføringen i 2010. Verket har blitt beskrevet som malerisk, fengslende og velegnet som filmmu-sikk. The New York Times skrev «The idea of frag-ments and motifs traveling through the ensemble [in *Hrim*], transforming a static harmony into a shimmering, harmonically ambiguous, thoroughly enveloping texture.» Thorvaldsdottir mottok tidligere i år Nordisk råds musikkpris.

(Stine Sørli)

Søndag 9.9.

BIT20 Ensemble

Sted: Operaen, Scene 2.
Kl. 20
Entré: 200,- / 100,-

Anna Thorvaldsdóttir:
Hrim for kammerorkester
Lene Grenager: *Smilodon, konsert for bassklarinett og ensemble* (UP)
Philippe Manoury:
Gesänge Gedanken (UP)

Dirigent: Pascal Rophé
Solist: Christina Daletska, mezzosopran
Solist: Rolf Borch, bassklarinett

I samarbeid med BIT20 og Den Norske Opera & Ballett

Fremtidsfiolinist

Mari Poll

Fiolinisten Mari Poll har, sin unge alder til tross, alt rukket å gjøre seg internasjonalt bemerket. Hun har vunnet en rekke priser i prestisjetunge konkurranser, gjestet flere internasjonale festivaler og opptrådd som solist med orkester ved flere anledninger. Poll er født i Estland, men er for tiden bosatt i London hvor hun fortsatt studerer ved The Royal College of Music. Ved siden av kjernereper-toaret for fiolin, har Mari Poll viet mye oppmerk-somhet til fiolinlitteratu-ren fra annen halvdel av det 20. århundre. Som ek-sempel kan nevnes at hun ga den estiske premieren på Ligetis fiolinkonsert i Tallin i 2011, og hun har også fremført konserten senere. På Ultima vil Poll fremføre Pierre Boulez' so-lo-fiolin verk, *Anthèmes* fra 1991. Dette var utgangs-punktet for versjonen for fiolin og elektronikk som Boulez utarbeidet tre år senere, det såkalte

Anthèmes II. I tillegg står en urfremføring av Jon Øivind Ness på program-met, foruten verk av Ørjan Matre og britiske Simon Holt. Konserten avsluttes med det modernistiske solo-verket for fiolin frem-for noe, Luciano Berios *Sequenza* fra 1976.

(Emil Bernhardt)

Mandag 10.9.

Mari Poll

Sted: NMH, Levinsalen.
Kl. 18
Entré: 100,- / 50,-

Mari Poll, fiolin. Jun Sasaki, cello. Gonzalo Moreno, klaver

Pierre Boulez: *Anthèmes*
Jon Øivind Ness: *Duo* (UP)
Ørjan Matre: *Elegy for C. I.*
Simon Holt: *Sharp End of Night*
Luciano Berio: *Sequenza VIII*

Mari Poll.
Foto: www.maripoll.com

Jazz-/improvisasjonstrio-en Parallax har i samarbeid med lyskunstner Elisabeth Kjeldahl Nilsson, jobbet fram en forestilling for barn i alderen 6 til 12 år. Forestillingen hadde pre-miere på Teknisk museum i regi av Ultima 2010. Den er nå utviklet ytterligere og er bestilt til en skole-turne under Ultima 2012.

Med et mål om å ska-pe en arena for en ny måte å oppleve musikk, en mot-pol til det barn ofte opp-lever gjennom ulike raske medier, benytter prosjektet utradisjonelle virkemidler der publikum og utøverne sammen lager sitt eget lydrom.

Lydrommet beveger seg innen tydelige musi-kalske og visuelle rammer, men siden både musikere og lysdesigner improviserer blir ingen av forestillin-gene helt like. At publikum inviteres inn i forestillingen fører naturlig til dialog med utøverne, som fortel-ler at tilbakemeldingene byr på stort spenn og fanta-sifulle assosiasjoner; alt fra dinosaurenes utrydning og verdensrommet, via skog til undervannsverdener og Japan.

Barna har også vist stor interesse og engasjement på vegne av utøvernes teknik-ker og utførelse. Det tette samspillet mellom lyd og lys er et tema mange trek-ker frem. I tillegg er bruken av «hverdagslige» objekter som ballonger, sprettballer, melkeskummere, vinkor-

ker, sag, spisepinner og lekeinstrumenter i musik-ken en hit.

Medvirkende: Elisabeth Kjeldahl Nilsson, lyskunst-ner. Stian Omenås: Trom-pet, perkusjon. Are Lothe Kolbeinsen: Gitar, preparert gitar. Ulrik Ibsen Thorsrud: Trommer, perkusjon.

I samarbeid med Jazz-montør presenterer vi «skrifteboksen». *Innsiktspunkt*™ er et sted for spontane reak-sjoner, refleksjoner, sterke meninger, og visjoner.

Innsiktspunkt™ er et lite studio på størrelse med en telefonkiosk, om noen husker dem, der man kan dele sine tanker om noe man nettopp har opplevd. Som et skrifteom som fanger publikums umid-delbare opplevelse av det de har sett. Vi plas-serer *Innsiktspunkt*™ i tilknytning til utvalgte konserter under Ultima-festivalen og gleder oss til å samle inn inntrykk fra konsertgjengerne.

Arven etter Nordheim

Åpning av Arne Nordheim-senteret

Arne Nordheim-senteret for ny og eksperimentell musikk åpner i løpet av Ultima. Therese Birkelund Ulvo og Ørjan Matre bidrar med to urfremføringer.

«Om du har noe bedre å gjøre enn å komponere, så gjør det.»

Dette var rådet både Therese Birkelund Ulvo og Ørjan Matre ved forskjellige anledninger fikk av Arne Nordheim som komposisjonsstudenter.

— Jeg tror det var noe han sa til mange, sier Matre.

Tydeligvis fant hverken han eller Ulvo noe bedre å gjøre, for begge ble uteksaminerte komponister fra Norges musikkhøgskole, og nå har de begge komponert et verk til åpningen av Arne Nordheim-senteret samme sted. Dette senteret skal ta vare på den musikalske arven etter Arne Nordheim, og videreføre den fornyelsen og pionerånden han gjennom sitt virke var en representant for.

— Da jeg fikk forespørsel om å skrive noe til åpningen, tenkte jeg med en gang på bjeller og klokker, forteller Ulvo.

— Er bjeller noe du forbinder med Nordheim?

— Ja. Det finnes noen fantastiske opptak i NRKs arkiver der han er oppe i kirketårn og snakker om bjeller. Så jeg gikk ut og kjøpte noen. Blant annet noen sånne fargerike leke-

tøysbjeller, som spenner over to oktaver og klinger litt urent. Jeg har gjort noen opptak av dem som danner grunnlaget for tonematerialet i stykket, men de vil også bli spilt under fremførelsen.

Jeg har skrevet en slags trombonekonsert. Den var ferdig før jeg fikk bestillingen til åpningen av senteret, skrevet til ensemblet, men det passer jo godt, for Nordheim komponerte noen fantastiske verk for trombone.

Musikere fra et av Nordens ledende sinfoniettaorkestre, skal fremføre stykkene. De skal også urfremføre en ny versjon av Nordheims egen *Tenebrae*.

— Hvilken innflytelse har Nordheim hatt på dere?

— Han var en gigant. Den viktigste norske komponisten i forrige århundre. Og han er fremdeles et referansepunkt. Når jeg forteller folk at jeg kom-

ponerer samtidsmusikk, sier de: «Å ja, sånne Arne Nordheim-greier?», sier Ulvo.

— Og da svarer du: «Ja, sånn vakker, storslått neo-ekspresjonistisk musikk preget av alvorlige tanker? I så fall nei.», ler Matre.

— Nordheim er mer enn musikken han skrev. Den rollen han hadde i Ny musikk-bevegelsen var viktig, sier Ulvo.

— Han er også viktig fordi han var en norsk komponist som reiste ut og tok med seg impulser hjem. Han sto for åpenhet og nysgjerrighet, mener Matre.

— Hvordan kan den fornyelsen han sto for best videreføres?

— Først og fremst ved å spille musikken hans. Det er det desidert viktigste, er Ulvo og Matre enige om.

(Thomas Berg)

Arne Nordheim
Foto: MIC Norsk
musikkinformasjon.

Mandag 10.9.

Åpning av Arne Nordheim-senteret

Sted: NMH, Lindemansalen.
Kl. 20
Entré: 50,-

Dirigent: Thomas Rimul.
Solist: Sverre Rise, trombone.
Solist: Ellen Nisbeth, bratsj.

Ørjan Matre: «...but I must have said this before...» (UP)
Arne Nordheim: *Tenebrae* — versjon for bratsj (UP)
Therese Birkelund Ulvo: *Verk for sinfonietta* (UP)

I samarbeid med Norges musikkhøgskole og Arne Nordheim-senteret

Støttet av MIC, Utenriksdepartementet og INTRO

Autumn Arias

Det Norske Kammerorkester

Tirsdag 11.9.

Det Norske Kammerorkester
Universitetets aula. Kl. 19
Entré: 350,- / 120,-

Solister: Øystein Birkeland, cello. Hans Kristian Bræin, klarinett. Øyvind Bjorå, fiolin. Charlie Siem, fiolin. Sasha Siem, vokal

Synne Skouen: *Autumn Arias*, sanger for klarinett, cello og strykere, (UP)
Hans Werner Henze: *Chamber Concerto No. 05*
Sasha Siem: *Knots and do-nots*, (UP)
Alfred Schnittke: *Concerto Grosso No. 1*

Produsert av Det Norske Kammerorkester i samarbeid med Ultima. Støttet av Norsk kulturråd

Synne Skouen. Foto: MIC
Norsk musikkinformasjon/
Lisbeth Risnes.

Med verket *Knots and Do nots*, en syklus på fire sanger, entrer komponisten Sasha Siem den norske samtidsmusikkscenen. Brøren, fiolinisten Charles Siem, ble for alvor oppdaget under Oslo kammermusikkfestival i fjor, og vil også delta på konserten. Komponisten Sasha Siem henter inspirasjon fra moderne komponister som György Kurtág og Claude Vivier, i tillegg til sangere som Tom Waits, Bjørk

og Joanna Newsom. Det norske kammerorkester urfremfører Siems verk her i en versjon for sanger og strykeorkester. Sentralt på konserten står også det nyskrevne verket *Autumn arias* av Synne Skouen.

Verket er blitt til med inspirasjon fra to av Skouens favorittmusikere, cellisten Øystein Birkeland og klarinettisten Hans Christian Bræin. Det er sentralt for Skouen å gå i dialog med musikerne,

legge forholdene til rette for en respons som krever musikerens tydelige engasjement. Skouen er for eksempel sparsom med taktarter i partituret, noe som medfører at følelsen for samspillet som oppstår i øyeblikket blir skjerpet til sitt ytterste. Ellers inngår verk av sentraleuropeiske størrelser som Hans Werner Henze og Alfred Schnittke.

(Emil Bernhardt)

FIG. 70.

FIG. 71.

FIG. 72.

FIG. 73.

FIG. 74.

FIG. 75.

FIG. 76.

FIG. 77.

FIG. 78.

FIG. 79.

FIG. 80.

FIG. 81.

FIG. 82.

FIG. 83.

FIG. 84.

FIG. 85.

FIG. 86.

FIG. 87.

Torsdag 6.9.

A Piano Listening To Itself – Nordheim Variation
 © 18.00
 Oslo rådhus, Borggården

Åpning av lydinstallasjon
 av Gordon Monahan
 → Side 8

Åpningskonsert
 © 19.30
 Oslo rådhus

Oslo Sinfonietta og
 Det Norske Solistkor
 Verk av Steen-Andersen,
 Krunglevicius, Feldman
 → Side 9

Fredag 7.9.

Silent Songs
 © 12.15
 Universitetsbiblioteket,
 Blindern
 Silje Aker Johnsen
 fremfører verk av
 Therese Birkelund Ulvo
 → Side 10

Reunion 2012
 © 14.30
 Universitetsbiblioteket,
 Blindern
 Åpning av lydinstallasjon
 ved SkRR
 → Side 10

Korrupsjonens engel
 © 19.00
 Black Box Teater
 Musikkteaterpremiere
 Øglænd, Berg, Nystrøm
 → Side 11

Stifters Dinge
 © 19.00
 Kanonhallen
 Pre-talk kl. 18
 Installasjon/musikkteater av
 Heiner Goebbels
 → Side 12

Klangforum Wien
 © 21.00
 Operaen, Prøvesalen
 Verk av Neuwirth,
 Mitterer, Matre
 → Side 15

Hans-Joachim Roedelius /
 300 acting spaces
 © 21.00
 Kunsthall Oslo
 → Side 14

Karl Bartos
 Dro Carey
 Lukid
 © 22.00
 Fugazi
 → Side 16–17

Lørdag 8.9.

Stifters Dinge
 © 14.00
 Kanonhallen
 Installasjon/musikkteater
 av Heiner Goebbels
 → Side 12

asamisimasa
 © 15.00
 Munch-museet
 Verk av Gadenstätter,
 Huber, Torvund
 → Side 18

Eraritjaritjaka
 © 18.00
 Nationaltheatret
 Musikkteater. Utdeling
 av The International Ibsen
 Award, samtale med
 prisvinner Heiner Goebbels
 → Side 13

Korrupsjonens engel
 © 19.00
 Black Box Teater
 Musikkteater
 Øglænd, Berg, Nystrøm
 → Side 11

l'Encyclopédie du professeur Glaçon
 © 20.00 og 23.00
 Geologisk museum
 Installasjon/musikkteater
 François Sahran og
 Ensemble NING
 → Side 19

Foreign Steps
 © 21.00
 Cafeteatret
 Chico Mello og
 sammensatt ensemble
 → Side 20

Søndag 9.9.

<i>l'Encyclopédie du professeur Glaçon</i> © 13.00 Geologisk museum Installasjon/musikkteater François Sahran og Ensemble NING → Side 19	Kåre Kolberg © 13.00 Henie Onstad Kunstsenter Portrettkonsert → Side 24	<i>Stifters Dinge</i> © 14.00 Kanonhallen Installasjon/musikkteater av Heiner Goebbels → Side 12
Phill Niblock © 15.00 Henie Onstad Kunstsenter Nytt verk fremført av Ensemble neoN → Side 26	Ur – det som kom først © 15.00 Parkteatret Barneforestilling/ Blårollinger → Side 27	<i>Eraritjaritjaka</i> © 18.00 Nationaltheatret Musikkteater av Heiner Goebbels → Side 13
<i>Korrupsjonens engel</i> © 19.00 Black Box Teater Musikkteater Øglænd, Berg, Nystrøm → Side 11	BIT2o Ensemble © 20.00 Operaen, Scene 2 Verk av Grenager, Manoury, Thorvaldsdóttir → Side 28	

Mandag 10.9.

Mari Poll © 18.00 NMH Verk av Boulez, Ness, Matre, Holt, Berio → Side 29	Åpning av Arne Nordheim-senteret © 20.00 NMH, Levinsalen Verk av Nordheim, Birkelund Ulvo, Matre → Side 30
---	--

Tirsdag 11.9.

Det Norske Kammerorkester © 19.00 Universitetets aula Verk av Skouen, Siem, Schnittke, Henze → Side 31	Trondheim Jazzorkester © 21.00 Kulturkirken Jakob Nytt verk av Kim Myhr → Side 42
---	---

Onsdag 12.9.

Karin Hellqvist © 18.00 ANX Verk av Dæhlin, Bång, Pauly, Hartman → Side 43	<i>Nothing's for something</i> © 19.00 Black Box Teater Forestilling av Heine Avdal og Yukiko Shinozaki → Side 45	Quatuor Bozzini © 20.00 Parkteatret Ny Musikk Komponistgruppe → Side 44
---	--	--

FIG. 88.

FIG. 89.

FIG. 90.

FIG. 91.

FIG. 92.

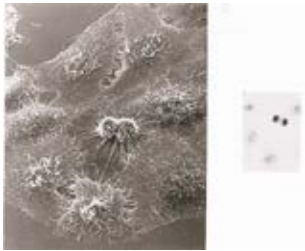

FIG. 93.

FIG. 94.

FIG. 95.

FIG. 96.

FIG. 97.

FIG. 98.

FIG. 99.

FIG. 100.

FIG. 101.

FIG. 102.

FIG. 103.

FIG. 104.

FIG. 105.

FIG. 106.

FIG. 107.

FIG. 108.

FIG. 109.

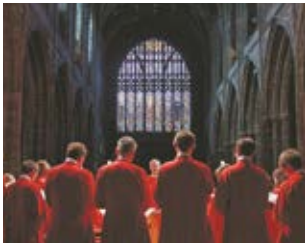

FIG. 110.

FIG. 111.

FIG. 112.

FIG. 113.

FIG. 114.

FIG. 115.

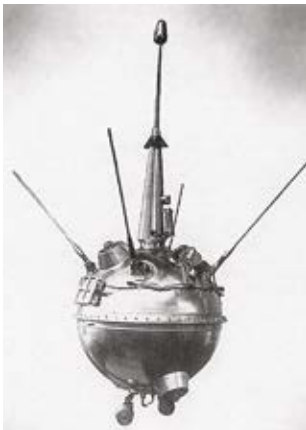

FIG. 116.

FIG. 117.

FIG. 118.

FIG. 119.

FIG. 120.

FIG. 121.

FIG. 122.

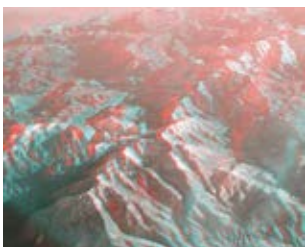

FIG. 123.

FIG. 124.

FIG. 125.

Onsdag 12.9. (forts.)	...Why should you gaze on the dance of SHULAMMITE as on the dance of two armies?...		
	⊙ 21.00 Black Box Teater	Forestilling av og med Mia Habib og Timo Kreuser	→ Side 46
Torsdag 13.9.	Oslo Complaints Choir ⊙ 16.30 Nationaltheatret	I Wish This Was A Song. Music in contemporary art. ⊙ 18.00 Museet for samtidskunst	Nothing's for something ⊙ 19.00 Black Box Teater
	→ Side 47	Utstillingsåpning → Side 48	Forestilling av Heine Avdal og Yukiko Shinozaki → Side 45
	Diamanda Galás med KORK ⊙ 20.00 Kanonhallen	...Why should you gaze on the dance of SHULAMMITE as on the dance of two armies?...	KILL ⊙ 22.00 Jaeger
	→ Side 50	⊙ 21.00 Black Box Teater	Nachspiel med DJ Vinny Villbass og Hrdvsion → Side 49
Fredag 14.9.	Reunion 2012 ⊙ 12.15 Universitetsbiblioteket, Blindern	Diamanda Galás: SCHREI 27 ⊙ 17.00 Cinemateket	NMH Blåseensemble Instruktør: Håkan Hardenberger ⊙ 17.00 NMH, Lindemansalen
	Avslutning med bl.a. Simen Agdestein. Konsert med Maja Ratkje og Lasse Marhaug → Side 10	Filmvisning. Diamanda Galás i samtale med Anne Hilde Neset etter filmen → Side 50	Verk av Stravinskij, Lindberg, Wallin, Debussy, Torke, Rouse → Side 52
	KORK og SISU ⊙ 18.00 Store studio	Remake ⊙ 18.00 Oslo Konserthus, Glasshuset	Nothing's for something ⊙ 19.00 Black Box Teater
	Minikonsert med urfremføring av ny versjon av Kevin Volans' Chakra → Side 53	Installasjon med elever fra Elvebakken VGS → Side 54	Forestilling av Heine Avdal og Yukiko Shinozaki → Side 45
	Oslo-Filharmonien ⊙ 19.30 Oslo konserthus	...Why should you gaze on the dance of SHULAMMITE as on the dance of two armies?...	William Engelen ⊙ 22.00 Museet for samtidskunst
	Verk av Berio, Wallin Utdeling av Arne Nordheims Komponistpris. «Bak notene», samtale med Rolf Wallin kl. 19 → Side 55	⊙ 21.00 Black Box Teater	→ Side 56
		Forestilling av og med Mia Habib og Timo Kreuser → Side 46	

Lørdag 15.9.	<i>Ultimaskinen</i> ⊗ 12.00 og 14.00 Teknisk museum Musikkverksted for barn med Drivhuset → Side 57	Neue Vocalsolisten Stuttgart ⊗ 13.00 Museet for samtidskunst Olaf Nicolai: Escalier du Chant Med nytt verk av Maja Ratkje → Side 58	<i>Analogue</i> ⊗ 17.00, 18.00 og 19.00 Riksscenen, Intimscenen Forestilling av Joanna Bailie med Scenatet Begrenset publikums-kapasitet, spilles tre ganger → Side 59
	... <i>Why should you gaze on the dance of SHULAMMITE as on the dance of two armies?</i> ... ⊗ 21.00 Black Box Teater Forestilling av og med Mia Habib og Timo Kreuser → Side 46	Jaga Jazzist og Britten Sinfonia ⊗ 22.00 Rockefeller Avslutningskonsert → Side 60	
Seminarer og pedagogiske prosjekter	<i>Remake</i> — lanserings-konferanse ⊗ 6.9., dagtid Litteraturhuset Fagkonferanse → Side 54	Ultima Academy ⊗ 7.9.–12.9., dagtid Universitetsbiblioteket Fagseminarer → Side 61	<i>Lydrommet</i> Skoleturné med Parallax → Side 29
	<i>Ultimaskinen</i> ⊗ 15.9. Teknisk museum Musikkverksted for barn med Drivhuset → Side 57		
Installasjoner og utstillinger	<i>I Wish This Was A Song.</i> Music in contemporary art ⊗ 13.9.2012 – 20.1.2013 Museet for samtidskunst → Side 48	<i>Reunion 2012</i> ⊗ 7.9.–14.9. Universitetsbiblioteket, Blindern Installasjon av SkRR → Side 10	<i>A Piano Listening To Itself – Nordheim Variation</i> ⊗ 6.9.–16.9. Oslo rådhus, Borggården Installasjon av Gordon Monahan → Side 8
	<i>Music from Nowhere</i> ⊗ 5.9.–7.10. ANX Installasjon av Gordon Monahan → Side 8		

Spillesteder	ANX Atelier Nord Olaf Ryes plass 2 (inngang fra Sofienberggt.) 23 06 08 80 Trikk 11, 12 og 13 til Olaf Ryes plass www.ateliernord.no	Black Box Teater Marstrandgata 8 23 40 77 70 Trikk 11, 12 og 13 til Birkelunden, buss 31 og 32 og T-bane 5 til C. Berners plass, buss 30 til Dælenenga og buss 20 og 21 www.blackbox.no	Cafeteatret Hollendergata 8 22 17 50 10 Buss 37 til Politihuset www.cafeteatret.no
	Cinemateket – Norsk filminstitutt Dronningens gate 16 22 47 45 00 Trikk 12, 13, 19 til Dronningens gate www.cinemateket.no	Den Norske Opera & Ballett Kirsten Flagstads plass 1 21 42 21 21 Trikk, buss og bane til Jernbanetorget eller tog til Oslo S www.operaen.no	Emanuel Vigelands mausoleum Grimelundsveien 8 22 14 57 88 www.emanuelvigeland.museum.no T-bane 1 til Slem dal stasjon eller buss 46 til Grimelundsveien
	Fugazi Tordenskioldsgate 3 22 40 25 40 Alle t-baner, trikk 11, 12, 13 og 19 og buss 30, 31, 32, 33 og 54 til Nationaltheatret www.fugazi.no	Henie Onstad Kunstsenter Sonja Henies vei 31 67 80 48 80 Buss 151 fra Oslo Bussterminal til Høvikodden www.hok.no	Jaeger Grensen 9 Trikk 11, 17, 18 til Stortorvet, alle T-banelinjer til Stortinget www.jaegeroslo.no
	Kanonhallen Peter Møllersvei 2 Buss 57 til Løren, eller Trikk 17 til Sinsenterrassen www.kanonhallen.no	Kulturkirken Jakob Hausmannsgate 14 22 99 34 54 Trikk 11, 12, 13, 17 og buss 30 og 31 til Hausmannsgate, eller buss 34 og 54 til Jakob Kirke www.jakob.no	Kunsthall Oslo Trelastgata 3 24 04 72 02 Alle busser, trikker og T-banelinjer til Jernbanetorget www.kunsthall oslo.no
	Litteraturhuset Wergelandsveien 29 22 95 55 40 Trikk 11, 17 og 18 til Welhavens gate www.litteraturhuset.no	Munch-museet Tøyengata 53 23 49 35 00 Alle t-baner, buss 20 til Tøyen www.munch.museum.no	Museet for samtidskunst Bankplassen 4 Alle t-baner til Stortinget, Trikk 12,13,19 til Kongens gate www.nasjonalmuseet.no
	Nationaltheatret Johanne Dybwads plass 1 22 00 14 00 Alle t-baner, trikk 11, 12, 13 og 19 og buss 30, 31, 32, 33 og 54 til Nationaltheatret www.nationaltheatret.no	Naturhistorisk museum i lokalene til Geologisk Museum Botanisk hage, Sars gate 1 Alle t-baner, buss 20 til Tøyen www.nhm.uio.no	Norges musikkhøgskole (NMH) Slem dalsveien 11 23 36 70 00 Alle T-baner og trikk 11, 12 og 19 til Majorstuen www.nmh.no

Spillesteder
(forts.)

	Oslo Konserthus Munkedamsveien 14 23 11 31 00 Alle T-baner til Nationaltheatret (utgang Ruseløkkveien) www.oslokonserthus.no	Oslo rådhus Inngang fra Borggården — Fridtjof Nansens plass Trikk 12 til Rådhusplassen, alle t-baner og trikk 13, 19 til Nationaltheatret www.radhusets-forvaltnings- tjeneste.oslo.kommune.no	Parkteatret Olaf Ryes plass 11 22 35 63 00 Trikk 11, 12 og 13 til Olaf Ryes plass www.parkteatret.no
	Riksscenen Trondheimsveien 2 23 89 68 58 Trikk 11, 12 eller 13 til Nybrua, eller trikk 17, buss 30 og 31 til Heimdalsgata. www.riksscenen.no	Rockefeller Mariboes gate 22 20 32 32 Trikk 11, 12, 13, 17 og Buss 30, 31, 32, 34 til Brugata www.rockefeller.no	Store Studio NRK, Marienlyst 23 04 70 00 Buss 20 til Marienlyst www.nrk.no/kork
	Teknisk Museum Kjelsåsveien 143 22 79 60 00 Trikk 12 til Kjelsås eller buss 25 og 54 og tog 300 til Kjelsås stasjon www.tekniskmuseum.no	Universitetets aula Karl Johans gate 47 22 85 57 89 Alle t-baner til Nationaltheatret www.uio.no/om/kultur/ kunst/aulaen	Universitetsbiblioteket, Blindern Moltke Moes vei 39 22 84 40 50 T-bane 3, 4 og 5 til Blindern www.ub.uio.no

Billetter

	Billettservice Billettservice selger billetter til de fleste konsertene som ikke har fri entré www.billettservice.no — telefon 815 33 133 Billetter kjøpt på billettservice kan enten skrives ut hjemme eller hentes på Posten, Post i butikk, Narvesen og 7Eleven Du finner også lenker til billettkjøp på www.ultima.no Enkeltbilletter Se oppføring under hvert arrangement. Førstnevnte pris er fullpris, sistnevnte er rabatt for studenter, honnør og arbeidsledige Flexikort for kr. 700,- Vårt gunstige flexikort gir deg adgang til fem konserter med god rabatt	Se ultima.no for salgssteder Ved bruk av pass og flexikort i Oslo Konserthus, Den Norske Opera & Ballett og Black Box Teater må billett hentes i billettluken Pass og flexikort gjelder ikke i Nationaltheatret og Kanonhallen NB! Utsolgt! Vær ute i god tid, da arrangementer kan bli utsolgt Kulturkort for ungdom Gir rabatt til ungdom mellom 16 og 20 år. Mer informasjon: oslokulturkort. origo.no Kontakt oss på billetter@ultima.no
--	---	---

Figurliste

FIG. 1. UBEVISST. ILLU.: SASCHA SCHNEIDER	FIG. 32. BØKER FOTO: TRINT WILLIAMS	FIG. 69. KRÅKE FOTO: WALTER SIEGMUND	FIG. 102. TRONDHEIM FOTO: JORGE ANDRADE
FIG. 2. EPILEPTISK. FOTO: LUCAS MAGNO	FIG. 33. SAG FOTO: LASSE RINTAKUMPU	FIG. 70. 6. SEPTEMBER FOTO: RIJKSMUSEUM, AMSTERDAM	FIG. 103. 12. SEPTEMBER FOTO: MSGT Ed BOYCE
FIG. 3. ARNOLD SCHÖNBERG	FIG. 34. KONFERANSE FOTO: UNIQUE HOTELS GROUP	FIG. 71. PIANO FOTO: esc861	FIG. 104. FIOLIN JUANMA PÉREZ RABASCO
FIG. 4. TROPICALIA FOTO: GOV/BA	FIG. 35. PERMANENT FOTO: LOUIS CALVETE	FIG. 72. OSLO RÅDHUS FOTO: DAVE CHEN	FIG. 105. PAUL KLEE
FIG. 5. SKREKKFILM FOTO: GABRIEL ROJAS HRUSKA	FIG. 36. UTSTILLING FOTO: WWW.RUBENSHUIS.BE	FIG. 73. 7. SEPTEMBER	FIG. 106. TID FOTO: PAUL LIVINGSTONE
FIG. 6. TRAFIKKSTØY FOTO: SCOTT MCLEOD	FIG. 37. METER FOTO: ISHMAEL HALLIN	FIG. 74. SILENT FOTO: JOE HALL	FIG. 107. 12. SEPTEMBER FOTO: NASA
FIG. 7. PLATESAMLING FOTO: KIM ROMANO	FIG. 38. LYDROM FOTO: ROBERT TAYLOR	FIG. 75. REUNION FOTO: CUSHING MEMORIAL LIBRARY AND ARCHIVES, TEXAS A&M UNIVERSITY	FIG. 108. SKJØNNHETSIDEAL FOTO: IRYNA YEROSHKO
FIG. 8. GEOLOGISK FOTO: KEVIN WALSH	FIG. 39. ISLAND FOTO: GREG NEATE		FIG. 109. 13. SEPTEMBER
FIG. 9. JOHANN SEBASTIAN BACH	FIG. 40. SIGNERT	FIG. 76. KORRUPSJON FOTO: FREEDOM HOUSE	FIG. 110. KOR FOTO: BRIAN SMITHSON
FIG. 10. CELLO FOTO: GEORG FEITSCHER	FIG. 41. YOUTUBE FOTO: JM3	FIG. 77. ADALBERT STIFTER	FIG. 111. POP FOTO: MARCO LAZZARONI
FIG. 11. NEW YORK METROPOLITAN OPERA. FOTO: PRIDAN MOSHE / NATIONAL PHOTO COLLECTION	FIG. 42. GUSTAV MAHLER FOTO: ALAN CLEAVER	FIG. 78. LOST HIGHWAY	FIG. 112. RAINER MARIA RILKE ILLU.: LEONID PASTERNAK
FIG. 12. HØYTTALER FOTO: DANIEL R. BLUME	FIG. 43. OPPVASKKUM FOTO: ALAN CLEAVER	FIG. 79. KRAUT FOTO: JASON LAM	FIG. 113. THEODOR ADORNO
FIG. 13. TRONDHEIM FOTO: RICK SMITH	FIG. 44. SPRÅK FOTO: VALERIE EVERETT	FIG. 80. KRAFTVERK FOTO: BREWBOOKS	FIG. 114. SKJØNNHETSIDEAL FOTO: ROBERT HUFFSTUTTER
FIG. 14. LOST HIGHWAY FOTO: ROSS GRIFF	FIG. 45. LYS FOTO: NASA	FIG. 81. 8. SEPTEMBER	FIG. 115. EPILEPTIC FOTO: RIBZY TRON
FIG. 15. MASKIN FOTO: CERN	FIG. 46. THINK-TANK FOTO: DELL	FIG. 82. ADALBERT STIFTER	FIG. 116. 14. SEPTEMBER
FIG. 16. SOKRATES FOTO: MARK RAMSAY	FIG. 47. MUSEUM FOTO: DALBERA	FIG. 83. EDVARD MUNCH	FIG. 117. SJAKK
FIG. 17. DIGITAL REVOLUSJON FOTO: NICOLA ASUNI	FIG. 48. ROM	FIG. 84. HENRIK IBSEN	FIG. 118. TORTUR FOTO: DUKE HUMAN RIGHTS CENTER
FIG. 18. LEKSIKON FOTO: HISTORY-ART-PHOTOS	FIG. 49. FRUSTRASJON FOTO: LAUR M.G.	FIG. 85. ENGEL FOTO: LOCALTRAVELPHOTOS	FIG. 119. TROMPET FOTO: JACOB BØTTER
FIG. 19. VOKAL FOTO: DVORTYGIRL, MYSID	FIG. 50. ARKITEKTUR FOTO: ALEX KURUZ	FIG. 86. LEKSIKON FOTO: DAVID MCLEISH	FIG. 120. CHAKRA
FIG. 20. STJERNE. FOTO: NASA	FIG. 51. AKADEMI	FIG. 87. STEPS FOTO: CALTLIN REGAN	FIG. 121. VIDEREGÅENDE SKOLE FOTO: USACE EUROPE DISTRICT
FIG. 21. STUTTGART FOTO: SIMON MÜLLER	FIG. 52. VÆR	FIG. 88. 9. SEPTEMBER FOTO: PIERRE GAZZOLA	FIG. 122. SKJULT VIRKELIGHET FOTO: NASA
FIG. 22. FOREIGN FOTO: JOE SHLABOTNIK	FIG. 53. LYD	FIG. 89. GEOLOGISK FOTO: BOSC d'ANJOU	FIG. 123. 3D FOTO: ANDREW GATT
FIG. 23. CAMERA OBSCURA FOTO: BRIAN SNELSON	FIG. 54. VISUELL FOTO: ROBERT COUSE-BAKER	FIG. 90. 1969 FOTO: JACK WEIR	FIG. 124. SKJØNNHETSIDEAL
FIG. 24. KORRUPSJON FOTO: FREEDOM HOUSE	FIG. 55. MESOPOTAMIA	FIG. 91. TING FOTO: CHARLES TILFORD	FIG. 125. OREGAMI FOTO: DOMINIC ALVES
FIG. 25. KIRKE FOTO: PAUKRUS	FIG. 56. BRASILIANSK	FIG. 92. NEON FOTO: TIMO KUUSELA	
FIG. 26. KILL FOTO: PÅL JOAKIM OLSEN	FIG. 57. SKUESPILL	FIG. 93. UR FOTO: NATIONAL INSTITUTES OF HEALTH	
FIG. 27. BALLONG FOTO: MANCHESTER MONKEY	FIG. 58. 3D VIDEO FOTO: BRIAN KELLY	FIG. 94. LENGSEL FOTO: HAMED SABER	
FIG. 28. SVENSK FOTO: SK12	FIG. 59. ELIAS CANETTI	FIG. 95. BLACKBOX	
FIG. 29. LUCIANO BERIO	FIG. 60. KLAGER FOTO: CORY DOCTOROW	FIG. 96. 8 BIT FOTO: DAVID MOLNAR	
FIG. 30. RYTME	FIG. 61. CHAKRA	FIG. 97. 10. SEPTEMBER FOTO: NASA	
FIG. 31. SANG FOTO: SIMON PIERRE BARRETTE	FIG. 62. SVEITS	FIG. 98. ESTLAND FOTO: DENNIS JARVIS	
	FIG. 63. DØD FOTO: WWW.GEHEUGENVAN- NEDERLAND.NL	FIG. 99. ARNE NORDHEIM FOTO: HENIE ØNSTAD KUNSTSENTER	
	FIG. 64. SPISEPINNER FOTO: CHRIS BARBER	FIG. 100. 11. SEPTEMBER FOTO: WALLY GOBETZ	
	FIG. 65. TOLKNING	FIG. 101. HØST	
	FIG. 66. ROBOT		
	FIG. 67. ÅPNING		
	FIG. 68. PERKUSJON FOTO: PHILIP T DAY		

Lyden av papir

Kim Myhr og Jenny Hval

Trondheim Jazzorkester

I 2010 feiret Trondheim Jazzorkester sitt tiårs-jubileum, og kunne se tilbake på et tiår fylt av høydepunkter. En rekke spennende samarbeid med norske og internasjonale toppnavn som Chick Corea, Pat Metheny, Joshua Redman, Erlend Skomsvoll og Eirik Hegdal er allikevel bare for en begynnelse å regne. Som et fast orkester (men et som stadig skifter instrumentering og medlemmer) har tjo et dynamisk og bredt musikalsk uttrykk, som fungerer ypperlig i ulike formater. Og som stadig søker nye utfordringer.

Musikalsk leder, komponist, improvisatør og

gitarist Kim Myhr debuterte sammen med Trondheim Jazzorkester ved å overrumple publikummet på Molde Jazzfestival i 2009 fullstendig, en konsert som av NRK P2 ble omtalt som: «forbausende, gripende (...) totalt grenseoverskridende.» Samarbeidet resulterte også i utgivelsen *Stems and Cages* året etter, og beskrivelser som: «et eller annet sted mellom improvisert musikk, samtidsmusikk, pop, spoken word og en touch av Sør-Asiatisk musikk, alt på samme tid».

Under årets Ultima blir det urframføring i Jakobs kirke av et nytt, stemningsfullt verk signert

Kim Myhr, denne gang skrevet i samarbeid med en av de mest personlige og egenartede stemmene i Norden; Jenny Hval. Med navnet Rockettothesky fikk Hval sitt gjennombrudd i 2006, og har siden da vært en markant og særegen stemme, både som musiker/vokalist, lydartist og forfatter/skribent. I 2010 bidro hun til kunstverket War Song (basert på Boy George/Culture Clubs komposisjon/popsang) av de amerikanske kunstnerne Valerie Tevere og Angel Nevarez, som ble fremført på Ultima samme året.

(Ando Woltmann)

Tirsdag 11.9.

Trondheim Jazzorkester og Kim Myhr

Kulturkirken Jakob. Kl. 21
Entré: 200,- / 150,-

In the end his voice will be the sound of paper

Kim Myhr (gitar, musikalsk leder, komponist), Jenny Hval (vokal, tekst), Jim Denley (fløyte, altsaxofon), Eivind Lønning (trompet), Klaus Holm (altsaxofon, klarinett), Espen Reinertsen (tenorsaxofon), Martin Taxt (tuba), Kari Rønnekleiv (fiolin, bratsj), Clare Cooper (harpe), Michael Duch (kontrabass), Christian Wallumrød (flygel), Morten Olsen (gran cassa, perkusjon), Tor Haugerud (gran cassa, perkusjon), Tor Breivik (lyddesign).

I samarbeid med Midnorsk Jazzsenter. Støttet av Norsk kulturråd og Fond for lyd og bilde

Jenny Hval og Kim Myhr. Foto: Andreas Ulvo.

Fiolinen i verdensrommet

Karin Hellqvist

Karin Hellqvist.
Foto: Blunderbuss.

Den svenske fiolinisten Karin Hellqvist er en nysgjerrig forsker i fiolinenes muligheter. Hun har markert seg som solist og kammermusiker, samarbeider for tiden med en rekke komponister, og gjester jevnlig internasjonale festivaler for samtidsmusikk. Denne konserten presenterer verk som inngår i et prosjekt om fiolin og elektronikk. Men det er ikke den elektroniske lydproduksjonen og dens bearbeidinger som står i fokus. Elektronikken fungerer heller som et slags forstørrelsesglass inn mot fiolinens kropp og objektene som omgir den. Den norske komponisten Erik

Dæhlin plasserer fiolinen ute i verdensrommet, som en antenne mellom planetene. Den svenske komponisten Malin Bång har besøkt fiolinbyggerens verksted og sporer klangen tilbake til formingen av treverket. Mauricio Pauly fra Costa Rica lar fiolinklangen repeteres i en serie sprelske looper, mens Hanna Hartman, som er en svensk lyd-kunstner bosatt i Berlin, ser fiolinen i en sammenheng av hverdagslyder. Fiolinen høres her mot klangen av blomsterpotter og sporvogn.

(Emil Bernhardt)

Onsdag 12.9.

Karin Hellqvist

ANX. Kl. 18
Entré: 100,-

Medvirkende: Karin Hellqvist, fiolin. Malin Bång. Yumi Murakami

Erik Dæhlin: *On Transposing Distance* for fiolin og lyd (UP)
Mauricio Pauly: *It's fleece electrostatic* for fiolin og gitarpedaler
Hanna Hartman: *Borderlines* for fiolin, lydobjekter og elektronikk
Malin Bång: *Purfling* for fiolin og elektronikk

I samarbeid med Atelier Nord

Ny musikk fra nord

Quatuor Bozzini

De unge og fremadstormende komponistene i Ny Musikk Komponistgruppe (NMK) har siden i fjor knyttet musikalske bånd mellom Norge og Canada gjennom det musikalske utvekslingsprogrammet nu:nord. Dermed ble NMK oppdaget av Bozzini-kvartetten, eller Quatuor Bozzini, som de heter på fransk-kanadisk.

Kvartetten er lidenskapelig opptatt av å samarbeide med den nyeste generasjonen komponister, og vil under årets Ultima urfremføre syv verk skrevet av NMK-komponister. Komponistene ble bedt om å skrive 5-, 10- og

Full english texts
www.ultima.no

15-minutters strykekvartetter, og i musikalsk forstand filosoferer de ulike stykkene rundt temaer som språk, tid, historie, litteratur og teater.

Quatuor Bozzini er en strykekvartett og formidler av samtidsmusikk på internasjonalt toppnivå. De har bestilt og urfremført hundretalls verk, utgitt flere cd-er og turnert verden rundt. De har også tidligere gjestet Ultima, og har nylig inngått et treårig samarbeid med

Huddersfield-festivalen i England.

nu:nord arrangerer i sommer også en konferansefestival i Montreal, og vil i 2013 arrangere en tilsvarende konferanse i Oslo. Hensikten er å la komponister og musikere dele ideer, og samarbeide tett om å skape og formidle nye musikalske verk. Konferansene kulminerer i to konserter med nyskrevne verk fra alle komponistene som har deltatt.

(Thomas Berg)

Onsdag 12.9.

Quatuor Bozzini

Parkteatret. Kl. 20
Entré: 150,- / 100,-

Stine Sørli: *Alcoves* (UP)
Martin Rane Bauck: *Zukunft* (UP)

Tyler Futrell: *Pre-echo* (UP)
Rebecka Ahvenniemi: *Eight Season* (UP)
Hugo Harmens: *isms* (UP)
Sigurd Fisher Olsen: *mezzo7* (UP)

Kristin Bolstad: *And Nobody Gets Everything Right* (UP)

I samarbeid med Ny Musikk Komponistgruppe

Quatuor Bozzini. Foto: www.quatuorbozzini.ca.

Heine Avdal og Yukiko Shinozaki

Nothing's for something

Med forestillingen *Nothing's for something* returnerer danserne Heine Avdal og Yukiko Shinozaki til teatret. Forestillingen er et forsøk på å vise frem den skjulte virkeligheten bak den synlige verden. Inspirert av den epokegjørende Klee, som danset mens han malte, av Rilke — prosessen og formens perfektionist, og hverdagsundringens mes- ter, Perec, vil forestillingen synliggjøre «de usynlige kreftene» i kunsten. Avdal og Shinozaki går i *Nothing's for something* tilbake til røttene og bruker erfaringene fra sine tidligere stedsspesifikke prosjekter i denne produksjonen for teaterscenen.

(Red.)

Nothing's for something

Onsdag 12.9.

Black Box Teater. Kl. 19
Entré: 225,- / 130,-
Spilles også torsdag 13.9. og fredag 14.9.

Konsept og koreografi: Heine Avdal og Yukiko Shinozaki. Skapt og utført av: Heine Avdal, Taka Shamoto, Yukiko Shinozaki og Oleg Soulimenko. Lyddesign og elektronikk: Fabrice Moinet. Lysdesign og teknisk ansvarlig: Hans Meijer. Tegning, grafikk og animasjon: Brynjar Åbel Bandlien og Christelle Fillod. Dramaturg: Marianne Van Kerkhoven (Kaaitheater). Kreativ assistent: Saori Miyazawa. Elektronisk assistent: Matthieu Viroit and Johann Loiseau. Teknisk suport: Culture Crew. Musikk: *The Blue Danube* – Johann Strauss. Produksjon: Heine Avdal, fieldworks vzw. Co-produksjon: Kaaitheater (Brussels) APAP Network, Buda Kunsten- centrum (Leuven). I samarbeid med: WP Zimmer (Antwerp), Netwerk (Aalst), Vooruit (Ghent), MDT (Stockholm), Black Box Teater (Oslo), Teaterhuset Avantgarden (Trondheim) og INKONST (Malmø). Støttet av: Norsk Kulturråd, Fond For Lyd og Bilde og Fond for Uøvende Kunstnere, Vlaamse Gemeenschap, Vlaamse Gemeenschap-scommissie.

Produsert av Black Box Teater

Nothing's for something.
Foto: Kurt Van der Elst

Mia Habib og Timo Kreuser

...Why should you gaze on the dance of SHULAMMITE as on the dance of two armies?...

...Why should you gaze on the dance of SHULAMMITE as on the dance of two armies?... Foto Mia Habib.

Bak den kuriøse tittelen *...Why should you gaze on the dance of SHULAMMITE as on the dance of two armies?*... skjuler det seg en ensembleforestilling der en kvinnelig danser opptrer i selskap med et interaktivt robot-skulpturensemble. Forestillingen skjeler til de groteske kroppsbildene i Shir ha-Shirim (Salomos Høysang) kontra vår tids skjønnhetsidealer.

Hvordan formes, endres og filtreres våre ideer om kropp og skjønnhet?

Med sine menneskelige og hyper-menneskelige aktører utforsker forestillingen grensene mellom kropp og bilde, menneske og maskiner, skjønnhet og

det groteske. Det stilles spørsmål ved hvordan den ettertraktede kroppen presenteres og hvordan vi forholder oss til den tabubelagte kroppen og ubehaget det medfører. Den norske danseren og koreografen Mia Habib samarbeider for første gang med den tyske komponisten og scenekunstneren Timo Kreuser. Et integrert møte mellom det musikalske og det performative, spesifisering og utvikling av det kunstneriske uttrykket hos musikere og elektronikken er sentrale aspekter i Kreusers arbeider.

(Cathrine Nysæther)

Onsdag 12.9.

...Why should you gaze on the dance of SHULAMMITE as on the dance of two armies?...

Black Box Teater Kl. 21
Entré: 225,- / 130,-
Spilles også torsdag 13.9. og fredag 14.9. og lørdag 15.09.

Av: Mia Habib & Timo Kreuser. utøver, koreografi & konsept: Mia Habib. Komposisjon og konsept: Timo Kreuser. Lyd regi: Wilm Thoben. Lysdesign: Ingeborg S. Olerud. Dramaturg & produsent: Ida Elisabeth Larsen. Produsent: Martin Døving. Lys skulptur: FELD studio for digital crafts. Produsert av: Mia Habib Productions. Co-produksjon: Black Box Teater, THE TRACKWORKERS, NOTAM, Elektronisches Studio TU Berlin, FG Audiokommunikation, PNEK. Støttet av: Norsk kulturråd, Fond for Utøvende Kunstnere og AHAB SHIPPING CO.productions. I residens: Dansarena NORD og Black Box Teater.

Produsert av Black Box Teater

Noe å klage over

Oslo Complaints Choir

Complaints Choir St. Petersburg. Foto: Yuriy Rumiantsev.

Brenner du inne med noe du er misfornøyd med? Syng ut med Oslo Klagekor! Manglende sykkelstier? Dårlig vær? Uklar mening med livet? Favoritten fjernet fra Twist-posen? For mange og/å-feil i avisene?

Hva det nå enn er du er forbanna for, så kan det synges om. Oslo Klagekor tar dette på alvor og stiller seg opp for å syng ut om verdens viderverdigheter.

Det hele begynte i Finland i 2003. Kunstnerduoen Tellervo Kallinen og Oliver Kochta-Talleinen tenkte: Mennesker bruker mye tid på å klage, så hvorfor ikke bruke denne energien til noe positivt? Resultatet ble det første Complaints Choir, arran-

gert i Birmingham i 2005. En suksess fra første stund.

Siden den gang har klagekor sunget over hele verden. Mange er filmet og er lagt ut på YouTube. I Tokyo var det vanligst å klage over arbeidet, i Helsinki dreide det seg om sauna og hockey, i Chicago var det misnøye med transportsystemet, mens klagen var av en mer eksistensiell karakter i St. Petersburg.

Den internasjonale suksessen har ført til at hvert kor nå er blitt «gjør det selv»-prosjekter som ledsages og autoriseres av kunstnerne.

Det første man gjør, er å invitere en bys borgere og kommende korister til å sende inn klager anonymt.

De innsendte klagenes rangeres og bearbejdes av kormedlemmene og en komponist. Komponisten setter det hele sammen til et musikkstykke, og arrangerer det for kor som så fremfører verket under festivalen.

I Oslo er det den svenske komponisten Georg Wadenius (bl.a. kjent fra musikken til barne-TV-klassikeren *Kalles klatretre*), som skriver et nytt verk basert på nordmenns klager.

(Thomas Berg)

KLAGETOPPEN

Dette klaget nordmenn mest på i 2010:

1. Kjøp av bil
2. Husleie
3. Datamaskiner
4. Mobiltelefoner
5. Kjøp av bolig

Kilde: Forbrukerrådet

Torsdag 13.9.

Oslo Complaints Choir
Nationaltheatret. Kl. 16.30
Fri entré

Produsert av Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design

Utstilling: Museet for samtidskunst

I Wish This Was A Song. Music in contemporary art

I vår tid behandles kunstnere på linje med rockestjerner. Den ambisiøse gruppeutstillingen *I Wish This Was A Song. Music in contemporary art* tar for seg forholdet mellom moderne billedkunst og musikk.

— Utstillingen handler om pop-misunnelse og billedkunst-misunnelse. Det dreier seg kort sagt om musikk i moderne billedkunst og alle forbindelsene dem imellom forteller Stina Högvist, som er kurator for denne utstillingen sammen med Sabrina van der Ley. 48 kunstnere deltar, herunder velkjente konseptualister som Bruce Nauman, Rodney Graham, Dan Graham og Gilbert & George samt yngre aktører som Graham Dolphin, Goodiepal og Camille Norment.

Högvist forklarer at utstillingen følger en tradisjon med synergi mellom de to kunstformene

— En tidlig og svært vellykket variant var Franz Schubert-utstillingen ved Künstlerhaus i Wien i 1897. Utstillingen ble arrangert til ære for den avdøde komponisten, og før åpningen hadde Künstlerhaus publisert forespørslers om arbeider og objekter knyttet til Schubert i over 30 europeiske aviser. Til sammen 1248 objekter ble samlet inn, forteller hun.

— Utstillingen ble åpnet av keiser Franz Josef, og den ble så populær at utstillingsperioden måtte utvides.

Billedkunst med tilknytning til musikk er kanskje ikke noe nytt, men de siste 15 årene har vi opplevd stadig større bruk av musikk innenfor gallerivegger, enten arbeidene i seg selv omfatter lyd, eller de ganske enkelt henspiller på musikk. Blant høydepunktene nevner Högvist den finske nyskaperen Erkki Kurenniemi, som for øyeblikket også er representert ved Documenta (13) i Kassel. Ved siden av å komponere elektronisk

musikk, som Kurenniemi bygde sine egne elektroniske instrumenter til, var han også filosof, fremtidsforsker og medieteoriker. Kurenniemi var mye i Oslo på 60-tallet. Her lagde han eksperimentelle filmer sammen med komponisten Arild Boman, som kanskje er best kjent for kjenningsmelodien til TV-serien *Pompeii & Pilt*. Disse filmene vil bli vist for første gang på Museet for samtidskunst.

(Anne Hilde Neset)

Tim Ayres *I wish this was a song*, 1992.

Torsdag 13.9.

Åpning *I Wish This Was A Song. Music in contemporary art*

Museet for samtidskunst.
Kl. 18
Fri entré
Utstillingen varer til
20.1.2013

En utstilling av Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design

KILL your darlings

KILL

KILL. Foto: Arnis Kalniņš.

Så er på mange måter ringen sluttet. Etter 10 år som et kompromissløst sidesprang for musikere fra blant annet Montée, Jaga Jazzist, The National Bank, Altaar og JR Ewing, kunstneren Are Mokkelbust og lysdesigneren Kyrre Heldal Karlsen, legger det digitale metal-fenomenet Kill inn årene for godt. Og det ganske nøyaktig 10 år etter at de debuterte på nettopp Ultimafestivalen — på forespørsel fra tidligere booker, Martin Revheim. Medlemmene i Kill møtte faktisk hverandre for første gang, samlet i ett rom, da de skulle ta bilde til programboka tilsvarende den du holder i nå. Og

noen av låtene fra den konserten befinner seg på set-lista til gruppa fortsatt.

For er det noe som har preget Kill's liv og virke er det en evne og vilje til å tenke annerledes. Med forpliktelser og karrierer utenom, er Kill et overskuddprosjekt som nærmest blir bedre av medlemmenes mangel på tid. Helt fra starten av var man enige om å ikke øve eller bruke mer enn minimalt med tid på komponering av sanger, og bandet har vært et liveband. Først i fjor ga gruppa ut en DVD og CD, som kun inneholdt film- og lydopptak fra konserter de siste seks årene, men som viser gruppas

eksplosive spontanitet. Mottakelsen av denne har vært fantastisk.

Det er en merittgjeng som har stått bak Kill; Trommeslager Martin Horntveth er kjent som primus motor i grupper som Jaga Jazzist og The National Bank og har skrevet og spilt inn musikk for teater, TV og film. Gitarist Erlend Mokkelbost driver til daglig på med popgruppa Montée og var tidligere medlem i hardcore-gruppa JR Ewing. Espen T. Hangård på gitar er med i Altaar, Nopacetohide og Diskord. Kunstner Are Mokkelbost trakterer bass, synth, vokal, sampler og FX, og Kyrre Heldal Karlsen er en ettertraktet

Torsdag 13.9.

KILL

Nachspiel med DJ Vinny Villbass og Hrdvision Jaeger. Kl. 22
Entré: 150,-

Martin Horntveth, Are Mokkelbost, Eivind Mokkelbost, Espen Hangård
Lysdesign: Kyrre Heldal Karlsen

I samarbeid med Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design

lysdesigner med røtter i Oslos housemiljø.

Finurlige låtstrukturer, presisjon og epileptisk lysshow er noen av ingrediensene idet KILL avslutter karrieren med fest på Jaeger under Ultima. Med seg har de DJ'ene Hrdvision fra Berlin og norske Vinny Villbass til å sette punktum i et lite, men spennende og friskt kapittel i norsk musikkhistorie. Takk for nå!

(Ando Woltmann)

Ubehaget i kulturen

Diamanda Galás med KORK

SCHREI 27

A capella-konsert

Foto: Austin Young.

«Jon Øivind Ness gir meg en teatralisk iscenesettelse som tar verket med til et mye mer fengslende sted, så nå er jeg en tidligere solist som har blitt skjemt bort med en flott gave»

Diamanda Galás er en av våre dagers viktigste sangere. Hun er internasjonalt anerkjent for sine svært ladede og politisk motiverte sanger og forestillinger samt meget ekspressive tolkninger av jazz og blues.

De siste to tiårene har hun arbeidet musikalsk med temaer som AIDS, demens og klinisk depresjon (*Vena Cana*), tortur (*Schrei 27*) og de tyrkiske folkemordene mellom 1914 og 1923, som berørte befolkningen i Armenia, Hellas og Assyria (*Defixiones, Will og Testament*).

Nylig har hun arbeidet med tekster og dikt skrevet av forfattere og poeter i eksil over hele verden. Nå er noen av de nyeste verkene hennes — *Gloomy Sunday, Heaven Have Mercy, The Cats Will Know, Todesfugue* og *A Man And A Woman Walk Through A Cancer Ward* — orkestrert for Ultima-festivalen av den anerkjente norske komponisten Jon Øyvind Ness. De vil bli fremført for første gang av Kringkastingsorkestret (KORK) og Galás i Kanonhallen i Oslo.

Filmen *Schrei 27*, som Galás skapte i samarbeid med Davide Pepe i 2011, vises på Cinemateket i Oslo 14. september. Dette er et intenst verk på 27 minutter om et menneske som blir torturert i isolasjon.

Intervjuet som følger, ble gjort mens Galás forberedte seg til samarbeidet med KORK.

Er dette første gang du samarbeider med et symfoniorkester?

Det er første gang jeg har fått mine egne verker og de flotte sangene som jeg foreslo, orkestrert av en mester som Jon Øivind Ness. All ære til ham, for dette er et fag jeg nettopp har begynt å tilegne meg, ettersom jeg til nå utelukkende har konsentrert meg om stemme og elektronikk, piano og elektronikk og kombinasjonen av disse.

Hva tenker du, når du hører verkene dine (under arbeid) i en symfonisk sammenheng?

Jeg er i sjokk. Jeg ble rørt til tårer da jeg hørte Jon Øivinds orkestrering av *Heaven Have Mercy*. Begge disse stykkene er klassikere, og etter mange år har jeg en temmelig fastlagt måte å fremføre dem på. Jon Øivind gir meg en teatralisk iscenesettelse som tar verket med til et mye mer fengslende sted, så nå er jeg en tidligere solist som er blitt bortskjemt av en flott gave.

Hva handler verkene som du skal fremføre sammen med KORK – Todesfugue, The Cats Will Know og A Man and Woman Walk Through a Cancer Ward – om?

Todesfugue er det første store diktet som ble skrevet etter at Theodor Adorno proklamerte at etter Holocaust kan ingen kunst gjøre noe som ikke er lettsindig. Paul Celan og mange andre kunstnere knuste denne teorien i fillebiter. Verket er en slags besvergelse, og hans egen opplesning er den uten sammenlikning beste tolkningen av dem alle. Han høres uberørt ut, så uberørt som en nesten hånlig, stille og praktisk talt upåvirket opplesning kan være, når den tilnærmer seg følelsene til en mann som til slutt tok sitt eget liv i forsøket

på å slippe unna minnene om foreldrenes henrettelse.

I min tolkning som solofremføring for stemme og piano brukte jeg lydene av ulver og hunder, temmelig gigantiske ulver. Jon Øivind har også lyst til å bruke dem, og det setter jeg stor pris på.

Filmen Schrei 27 beskrives som et «ubønnhørlig portrett av en kropp som utsettes for tortur, bortgjemt i et medisinsk senter». Hvor kommer din interesse for tortur fra?

Jeg vet ikke. Det finnes opplagte svar, men jeg mener at alle mennesker har en like fengslende historie å fortelle. Jeg fikk opprinnelig i oppdrag å lage en radioproduksjon om et sinnssykehus. Oppdragsgiveren var American New Radio i Staten Island, byen som er beryktet for sinnssykehuset Willowbrook Asylum, som fungerte som oppbevaringssted for pasienter som var uønsket av de fleste familier. Mange av disse pasientene ble smittet med hepatitt C, og det uunngåelige utfallet ble studert.

Senere ba jeg Davide Pepe om å arbeide sammen med meg om en film om et menneske som blir torturert i fullstendig isolasjon. Stemmen behandles bare med delay og ringmodulator, som en parallell til et menneske som blir behandlet med kjemikalier eller elektroshokk, slik Ian Cameron gjorde med psykiatriske pasienter i Canada for mange år siden. Den (stemmen) er stjernen i filmen, og det visuelle elementet akkompagnerer faktisk lyden.

(Anne Hilde Neset)

Les hele intervjuet på www.ultima.no

Torsdag 13.9.

Diamanda Galás med KORK

Kanonhallen Kl. 20
Entré: 350,- / 300,-

Arrangementer av
Jon Øivind Ness

I samarbeid med KORK,
Ny Musikk og Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design

Fredag 14.9.

Diamanda Galás:
SCHREI 27

Filmvisning
Cinemateket. Kl. 17
Fri entré

Diamanda Galás i samtale
med Anne Hilde Neset etter
filmen

Diamanda Galás:
Solo a capella-konsert

Emanuel Vigeland's
mausoleum
Grimelundsveien 8. Kl. 20

NB! Kun 30 billetter.
Salgstart blir lansert på nett,
følg med!

Produsert av Ny Musikk
i samarbeid med
Nasjonalmuseet for kunst,
arkitektur og design

Symfoni for blåsere

NMH Blåseensemble, Håkan Hardenberger

Den svenske trompetisten Håkan Hardenberger er en av verdens ledende på sitt instrument. Han spiller jevnlig med de store orkestrene verden over og har samarbeidet med komponister som blant andre Sir Harrison Birtwhistle, Olga Neuwirth, Hans Werner Henze og Mark-Anthony Turnage. Han er professor ved Musikkonservatoriet i Malmø og Royal Northern College of Music i Manchester.

På denne konserten leder Hardenberger Blåseensemblet ved Norges musikkhøgskole i et program som spenner fra Stravinskij's kjente og banebrytende *Symfonier av blåseinstrumenter*, til Rolf Wallins *Changes*. Vi får også høre *Wolf Sounds* av amerikaneren Christopher Rouse, en komponist som muligens er mindre kjent og spilt i Norge. I tillegg fremføres verket *Overnight Mail* av Michael Torke,

og *Gran Duo* av Magnus Lindberg fra 2000, et verk som har klare paralleller til Stravinskij. Hardenberger fremfører også en versjon av Debussys solo-fløytestykke *Syrinx* for solotrompet.

(Emil Bernhardt)

Fredag 14.9.

NMH Blåseensemble, Håkan Hardenberger

NMH, Lindemansalen
Kl. 17
Fri entré

Claude Debussy: *Syrinx for solo trompet*
Igor Stravinskij: *Symfoni for blåsere*
Magnus Lindberg: *Grand Duo*
Rolf Wallin: *Changes*
Michael Torke: *Overnight Mail*
Christopher Rouse: *Wolf Rounds*

NMH Blåseensemble
Instruktør: Håkan Hardenberger

Produsert av Norges musikkhøgskole

Håkan Hardenberger. Foto: Marco Borggreve.

Oslo Kulturnatt

Fredag 14. september arrangeres Oslo kulturnatt for åttende gang. Det betyr gratisarrangementer på over 120 arenaer i byen; Konserter, utstillinger, spøkelsesvandring, forfatteropplesninger, teateroppvisninger, dansekurs og mye mer.

Ultimafestivalen er involvert i flere prosjekter i kulturnatten.

Hardtslående møte

Kevin Volans: Chakra for Orchestra

SISU. Foto: Knut Utler.

En av Oslo kulturnatts konsertarrangementer blir også en førstegangsopplevelse: Urfremføring av Kevin Volans' *Chakra for Orchestra* fremført av en av Skandinavias mest profilerte samtidsmusikkensembler i samarbeid med hardtsvingende KORK. Sør-afrikaneren Volans er en ettertraktet komponist over hele verden som henter inspirasjon fra tradisjonell afrikansk musikk så vel som vestlig kunstmusikk. SISU er kjent for sin særegne lydestetikk utviklet gjennom

en åpen tilnærming til lyd og lydkombinasjoner. Det fruktbare samarbeidet mellom SISU og Kevin Volans strekker seg tilbake til år 2000 og resulterte bl.a. i urframføring av *Chakra* under Ultimafestivalen 2002. *Chakra for Orchestra* bygger videre på dette verket.

Fredag 14.9.

Kevin Volans: *Chakra for Orchestra*

KORK og SISU
slagverksensemble
Store Studio, Marienlyst.
Kl. 18
Fri entré

KORK. Ingar Bergby,
dirigent
Solister SISU
slagverksensemble: Tomas Nilsson, Marius Søbye og Bjørn Skansen

Produsert av KORK

Remiks en moderne klassiker

Remake

Vi husker vel alle oppgaven fra barneskolen: Tegn det du «ser» og føler mens du hører på et stykke musikk. Med prosjektet Remake tar Ultima dette noen steg videre.

Den italienske komponisten Luciano Berio skrev *Sinfonia* i 1968 til The New York Philharmonic sin 125-årsdag. I løpet av august og september går en klasse fra Elvebakken videregående gjennom verket på kryss og tvers og i dybden. Sammen med samfunnsfag- og medialærere, musikere og videokunstnere, analyserer de *Sinfonia* med utgangspunkt i viktige sosiale og estetiske strømninger fra den tiden det ble skrevet.

Ved å se etter tematiske likheter med dagens problemstillinger, vil elevene re-kontekstualisere verkets innhold inn i vår tid, og formidle det med sitt eget språk. De vil blant annet lage et grafisk partitur basert på analysen av verket. De skal også lære å hente og bearbeide lyd- og videosnutter fra nettet, lagre dem i en database til gjenbruk, og mikse og fremføre disse live.

Så er det klart for fremførelse. Konsertlokalet analyseres og scenografi utarbeides. Elevene er med på en åpen prøve av *Sinfonia* og Rolf Wallins *Manyworlds* sammen med Oslo-Filharmonien. På kvelden den 14. september

skal alt være klart for en audiovisuell konsert.

Med prosjektet vil Ultima øke bevisstheten rundt kunstmusikkens relevans og rolle blant ungdom, og se den musikkalske tradisjonen i lys av kulturelle og samfunnsmessige endringer.

(Thomas Berg)

Luciano Berio. Foto: Archivo Eredi Berio.

Fredag 14.9.

Remake

Åpning av installasjon basert på Berios *Sinfonia*

Glasshuset Oslo Konserthus.
Kl. 18
Fri entré

Medvirkende: Elever fra Elvebakken VGS

Torsdag 6.9.

Remake lanseringskonferanse

Litteraturhuset (kjelleren).
Kl. 11.30–15
Påmelding til remake@ultima.no innen 2.9.
Fri entré

Uendelige verdener

Oslo-Filharmonien

Dirigent Christian Eggen. Foto: Kathleen McIntyre.

Oslo-Filharmonien inviterer til orkesterfest! To mektige orkesterverk står på programmet: Rolf Wallins *Manyworlds* fra 2010 involverer 3D-video og gir mulighet til å oppleve hele Wallins mangfoldige musikkapparat. Komponisten har komponert med et sett av ulike «musikker» som gradvis veksler og tar over for hverandre. Veven er uforutsigbar og spiller med tanken på en uendelig reise i rekken av muligheter. Luciano Berios femsatsige verk *Sinfonia* er noe så sjeldent som en postmoderne sym-

fonisk klassiker, en feiring av symfonien som sjanger og institusjon, symfoniorkesteret som idé og ikke minst musikkhistorien. Her legges lag på lag av assosiasjoner, historier og mesterverk — sitater av alt fra Bach til Schönberg, for ikke å glemme Mahler. Det hele holdes sammen av Berios suverene orkestreringskunst og evne til å manøvrere i den store musikkhistorien. Verket ble opprinnelig skrevet til New York Philharmonic og tilegnet Leonart Bernstein. Det ble urfremført i 1968 med The Swingle

Singers og Berio selv som dirigent. På denne konserten står det prisbelønnede Nordic Voices på solistplass, mens orkesteret ledes av Christian Eggen. Utdeling av Arne Nordheim Komponistpris.

(Emil Bernhardt)

Fredag 14.9.

Oslo-Filharmonien
Oslo konserthus. Kl. 19.30
«Bak notene», samtale med Rolf Wallin kl. 19

Fri entré
Utdeling av Arne Nordheims
Komponistpris

Dirigent: Christian Eggen
Solister: Nordic Voices
Videokunstner: Boya Bøckman

Rolf Wallin: *Manyworlds*
Luciano Berio: *Sinfonia*

Produsert av Oslo-Filharmonien

Musikerdagbøkene

William Engelen

William Engelen. Foto: Friederike Feldmann.

Nederlenderen William Engelen arbeider inkluderer visuell kunst, arkitektur og musikk, performance, installasjon, skulptur og komposisjon. Engelen bruker ikke tradisjonelle noter, men lager partiturer bestående av håndtegnede grid-konstruksjoner kombinert med notasjonssystemer fra felt som arkitektur, koreografi, musikk og språk. Urban støy, dyreløyer, værdedata, magerumling og stemmer er utgangspunkt for komposisjonene.

I 2010 og 2011 laget Engelen en serie verk

kalt *Falten*, bestående av sammenkrøllede noteark. De sammenbrettede origami-aktige papirene fungerer utstilt på notestativer eller vegg som selvstendige tredimensjonale «tegninger», og kan fremføres av musikere. Engelen eksperimentelle verden av lyder og støy, hans utforskning av nye måter å skape lyd på, er inspirert av både John Cage, som brukte stillhet og pauser som musikalske virkemidler, og Morton Feldman, som foretrakk grafiske partiturer framfor klassiske notesystemer.

(Cathrine Nysæther)

Fredag 14.9.

William Engelen
Museet for samtidskunst.
Kl. 22
Fri entré

William Engelen: *Falten for el-gitar and Hægum*
Gitarist: Rudolf Terland
Bjørnerem

I samarbeid med Norges musikkhøgskole og Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design

Er en del av utstillingen
I Wish This Was A Song.
Music In Contemporary Art

Full english texts
www.ultima.no

Plingplong for hele familien

Ultimaskinen — Familieverksted

Den fargeglade hjemmesiden til Drivhuset gjenspeiler hvilken musikalsk lekeplass det er som holder til i Biermannsgården på Sagene i Oslo. Arbeidet startet i 1998, da Stiftelsen for musikalsk verkstedsarbeid ble opprettet. Drivhusets folk, med Bjarne Kvinnslund og Jon Halvor Bjørnseth, reiser rundt i landet og oppfordrer unger til musikklek.

Hverdagslig utstyr tas i bruk, og en symfoni for pølseklupe og oppvaskkum venter på å bli skapt. Siden åpningen av utstillingen Musikkmaskiner i 2009 har Ultima som en del av denne hatt verksted for skolebarn som bl.a. kan komponere og mikse sin egen musikk i ett av utstillingsstudioer. Verkstedet er vanligvis forbeholdt skoleklasser, men lørdag

15. september er det åpen dag så alle, store og små, kan lage skrekkfilmmusikk på theremin eller hva man ellers måtte ønske. For femte år på rad tar Drivhuset opp lyd fra mange av Ultimas konserter. Fra ultimaskinen. no kan hvem som helst plukke ut lydskutt og mikse dem etter egne ønsker og innfall.

(Ingrid Sande Larsen)

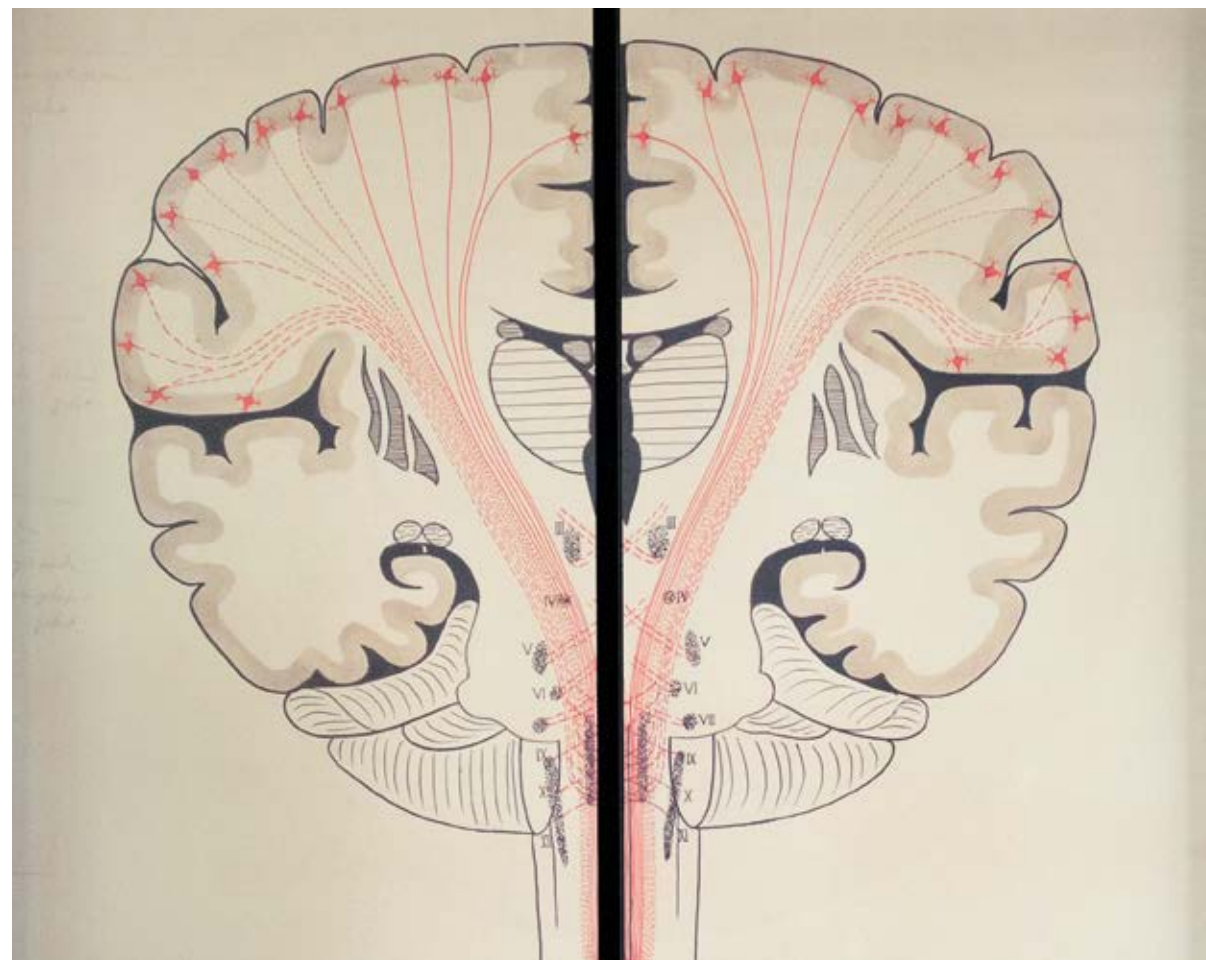
Lørdag 15.9.

Ultimaskinen —
Familieverksted

Norsk Teknisk Museum. Kl.
12 og 14
Entré: Fri entre

I samarbeid med Norsk
Teknisk Museum og
Drivhuset

Ultimaskinen. Foto: Elisabeth Høiberg.

Escaliers du Chant

Olaf Nicolai: Escaliers du Chant

Neue Vocalsolisten Stuttgart

Neue Vocalsolisten Stuttgart. Foto: Martin Sigmund.

Marcel Duchamp dukker opp som en leken referanse i adskillige av den tyske kunstneren Olaf Nicolais verk. Det gjelder bl.a. *Rennbahn (nach M.D.)* oder: *Ein Meter ist ein Meter ist kein Meter* fra 1999, med fire løpebaner side om side på gressplen utenfor et barokk slott i nærheten av Münster, en meter brede og 25 meter lange, men kun en av dem rett, de andre formet i kurver så de alle slutter på ulike steder.

Tittelen på det konseptuelle verket *Escaliers du Chant* er tuftet på Duchamps berømte maleri fra 1912, *Nu descendant un escalier n° 2* (Naken kvinne som går ned en trapp).

Lydinstallasjonen er laget i samarbeid med Neue Vocalsolisten i Stuttgart og hadde premiere i 2011 gjennom tolv søn-

dager, en pr. Måned, på kunstmuseet Pinakothek i München. I *Escaliers du Chant* har Olaf Nicolai fått tolv komponister til å skrive hvert sitt korstykk med et tydelig politisk standpunkt eller der en form for frustrasjon med verden i dag kommer frem.

Verket forteller altså om dette året fra tolv ulike innfallsvinkler, med den store trappen som leder opp til museet som stykkets fysiske utgangspunkt. Museet hadde også en avgjørende betydning i Duchamps liv. Like etter han fullførte maleriet med den nakne kvinnen, bodde han i noen måneder i München, og besøkte gjentatte ganger Pinakothek, først og fremst for å studere Lucas Cranachs renessansemalerier. Og det er her idéen om å overgi

det maleriske moment, og selve inntreden i konsept-kunsten, blir til.

Det er en broket forsamling komponister som medvirker med nye stykker. Blant andre Mika Vainio fra gruppen Pan Sonic, fiolinisten Tony Conrad som i begynnelsen av 60-tallet var et av medlemmene i La Monte Youngs drone-ensemble The Theatre of Eternal Music, samt noen av de senere års samtidskomponister som Jennifer Walshe, Enno Poppe, Liza Lim og Rebecca Saunders.

Til fremføringen under Ultimafestivalen har Maja Solveig Kjelstrup Ratkje skrevet nytt verk.

(Magnus Haglund)

Lørdag 15.9.

Olaf Nicolai: *Escaliers du Chant*
Neue Vocalsolisten Stuttgart

Museet for samtidskunst
Kl. 13–16
Publikum kan komme og gå som de vil i fremføringsperioden
Entré: 50,- / 30,-

I samarbeid med
Nasjonalmuseet for kunst,
arkitektur og design

Musikken i det obskure kameraet

Joanna Bailie: Analogue

Analogue av britiske Joanna Bailie er i følge komponisten selv «en slags musikk-teaterforestilling som tar for seg parallellene mellom lyd og bilde, om de er virkelige, mulige eller imaginære». Verket som under Ultima fremføres av det danske ensemblet Scenatet, kjent for sin musikalske nysgjerrighet og grenseoverskridende prosjekter, er skrevet for forsterket stryketrio, elektronikk og camera obscura. Publikum er plassert inne i et camera obscura, et mørkt rom med

et lite hull der lyset fra omgivelsene slipper inn, og dermed avtegner seg som et opp-og-ned-vendt lysbilde på bakveggen inne i avlukket. Materialet til verket kommer fra to field-recordings som er manipulert elektronisk. All musikken for stryketrioen er utledet fra den elektroniske lyden, så på et annet nivå handler *Analogue* også om forholdet mellom «det virkelige» og det transkriberte materialet — og kløften mellom.

(Cathrine Nysæther)

Lørdag 15.9.

Joanna Bailie: *Analogue*

Intimscenen, Riksscenen
Forestillingen varer i 20 minutter og fremføres tre ganger, kl. 17, 18 og 19
Entré: 50,-
Begrenset publikumskapasitet

Medvirkende: Joanna Bailie og Scenatet

Joanna Bailie. Foto: Tiziana Penna.

Kollektivforbindelser

Jaga Jazzist og Britten Sinfonia

Jaga Jazzist. Foto: Steven Haberland.

Foran et fullsatt Barbican i London gjorde Jaga Jazzist reint bord med sin opptreden sammen med Britten Sinfonia i juni. Anmeldelsene av konserten var panegyriske, og flere pekte på hvor vitalt og organisk Jaga låt i samspill med et av Englands mest anerkjente kammerorkestre. På spillelista stod blant annet repertoar fra albumet One-Armed Bandit, og flere kjente låter fra jazzistenes karriere. Spilleleden var til å ta og føle på. Jaga Jazzist trenger knapt noen introduksjon. De har i 15 år vært en av landets aller mest spennende grupper og har for lengst skaffet seg et stort internasjonalt publikum.

I 2002 kåret BBC bandets debutalbum, *A Livingroom Hush*, til årets beste jazzalbum. Siden har gruppa gitt ut tre album til på den gjeve Ninja Tune-etiketten. Albumet *One-Armed Bandit* kom i 2010 og blir regnet for å inneholde flere elementer av progressiv rock enn tidligere. Mange av låtene derfra blir å høre sammen med Britten Sinfonia denne kvelden. Kammerorkesteret Britten Sinfonia er et av verdens mest bejublete og nyskapende ensembler, og har mottatt en rekke priser, deriblant to prestisjefylte priser fra Royal Philharmonic. Orkesteret turnerer jevnlig rundt i verden og har den siste

tiden jobbet tett med musikere som Ian Bostridge, Alice Coote, Colin Currie, Angela Hewitt, Alina Ibragimova, Pekka Kuusisto og Mark Padmore. Nå er det Ultima og Rockefeller's tur. Det (for tiden) ni-hodete jazzmonsteret fra Norge har med seg 17 menn og kvinner fra London for å lage et trøkk av en annen verden. Samarbeidet er en del av serien Conexions, et norsk-engelsk musikk-samarbeid med mål om å knytte enda sterkere musikalske bånd mellom de to landene. (Ando Woltmann)

Lørdag 15.9.

Jaga Jazzist og Britten Sinfonia

Rockefeller. Kl. 22
Entré: 300,- / 200,-

Jaga Jazzist og Britten Sinfonia.
Dirigent: Christian Eggen

I samarbeid med Conexions/
Fiona Talkington (BBC),
Nasjonal jazzscene, MIC
og Utenriksdepartementet

ultima academy

Ultima Academy er en internasjonal tenketank for samtidsmusikk i Norden, og et musikkfaglig tilbud til deg som vil vite mer om bakgrunnen for verkene som presenteres på festivalen. Målsetningen er å styrke diskursen innenfor feltet samtidsmusikk ved å engasjere profesjonelle komponister, musikkvitere, forskere og kunstnere fra beslektede kunstformer i et årlig program som omfatter forelesninger, seminarer, verksteder og debatter.

I år setter Ultima Academy søkelyset på følgene av den digitale revolusjonen for det eksperimentelle musikkfeltet. Digitalisering og kommunikasjon over internett har ført til større tilgjengelighet og åpen utveksling av ideer, teknologier og materiale verden over, på tvers av kulturelle og nasjonale grenser. Dette skaper grobunn for refleksjon og diskusjon omkring kulturell identitet, utvikling av nye estetiske kriterier og bruken av musikalske virkemidler og materiale i dagens postglobaliserte musikkverden.

I samarbeid med Norges musikkhøgskole, Norsk Komponistforening og Utenriksdepartementet

Fullt program og detaljer på www.ultima.no

Fredag 7. september
Blindern,
Universitetsbiblioteket

13.00–14.30

- × Diderot, lister og teknologi: forelesning av Anne Beate Maurseth
- × Komponisten François Sarhan presenterer sitt verk *L'Encyclopédie du Professeur Glaçon*

Mandag 10. september
Norges musikkhøgskole

09.30–17.30

- × Musica Povera: foredrag av Sabine Sanio
- × *Foreign Steps* med komponisten Chico Mello
- × *Geralda – et elektroakustisk orkester*: presentasjon av komponisten Tato Taborda
- × Materialbegrep, fattigdom og identitet
Sabine Sanio i samtale med komponistene Tato Taborda, Chico Mello og Øyvind Torvund.
- × Berios Sinfonia i kontekst – innledning av Sabine Sanio fra Universitet der Künste i Berlin

- × Komponistene Ole-Henrik Moe og Trond Reinholdt presenterer en sammenliknende analyse av verkene til Luciano Berio og Kåre Kolberg.

Tirsdag 11. september
Norges musikkhøgskole
9.30–17.15

- × *Musikk, estetikk og digitalisering*: forelesning av Harry Lehmann og Johannes Kreidler presenterer sin kontroversielle bok.
- × *Samtidsmusikken og den «innholds-estetiske vridningen»*: forelesning av musikkfilosofen Harry Lehmann

- × Ny teknologi og musikken den skaper: forelesning av komponisten Johannes Kreidler

- × Komponist, filosof og skribent Emil Bernhard i samtale med Harry Lehmann og Johannes Kreidler
- × Perspektiver for musikkritikk innenfor den globaliserte nettdiskursen
I panelet: Harry Lehmann (Tyskland) og representanter for Parergon (Norge), Nutida Musik (Sverige) og Seismograf (Danmark).
Ordstyrer: Eivind Buene. I samarbeid med Norsk kritikerlag.

- × Boklansering: *Friheter och begränsningar, 16 variationer över ett tema*, en antologi av Magnus Haglund.

Onsdag 12. september
9.30–16.45

- × Lan House-musikk: forelesning av musikkforskeren Giuliano Obici

- × Å komponere i samarbeid med datamaskinen: praktisk forelesning av Johannes Kreidler

- × Elektronisk forum: Komponistene Erik Dæhlin, Mauricio Pauly, Malin Bång og Hanna Hartman om sine nyskrevne verk for fiolinisten Karin Hellqvist.

- × Multi-kunst kontra kontrapunkt: debatt om komposisjonsundervisning i dag
I panelet: Trond Reinholdtsen (Norges musikkhøgskole), Bente Leiknes Thorsen (Norsk Komponistforening), Morten Eide Pedersen (Griegakademiet), prof. dr. Sabine Sanio (Universität der Künste, Berlin).
Ordstyrer: Henrik Hellstenius (Norges musikkhøgskole).

- × Writing Sound: arbeidsseminar under ledelse av Daniela Cascella (London)

- × Lansering av subradar.no, en nettbutikk med kvalitetsnedlastinger av improvisert musikk og samtidsmusikk.